

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Konkurenceschopnost českého potravinářství

Lucie Nevečeřalová

© 2015 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lucie Nevečeřalová

Provoz a ekonomika

Název práce

Konkurenceschopnost českého potravinářství

Název anglicky

Competitiveness of the Czech food processing industry

Cíle práce

Cílem práce je zpracovat analýzu konkurenceschopnosti českého zemědělství za účelem identifikace jeho silných a slabých stránek a příležitostí a hrozeb v krátkém a dlouhodobém horizontu.

Metodika

Teoretická část práce bude zpracována s využitím studia dokumentu. V empirické části bude v různé míře využito základních statistických charakteristik, indexní analýzy, analýzy časových řad, regresní a korelační analýzy a metody dotazování.

Doporučený rozsah práce

40 – 50 stran

Klíčová slova

konkurenceschopnost, soběstačnost, potraviny, spotřebitel, zahraniční obchod, produktivita

Doporučené zdroje informací

BEČVÁŘOVÁ, Věra. Podstata a ekonomické souvislosti formování agrobyznysu. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2005, 68 s. ISBN 80-715-7911-4.

Čechura L., Hockmann H., Sources of economical growth in Czech food processing, Prague Economic papers, 2010, pp. 169-182.

Čechura L., Zdroje a limity růstu agrárního sektoru – Analýza efektivnosti a produktivity českého agrárního sektoru: Aplikace SFA (Stochastic Frontier Analysis). 1. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2009, ISBN 978-80-7357-493-2, str. 296.

PLÁŠIL, Martin a Josef MEZERA. Konkurenceschopnost potravinářského sektoru ČR: Výzkumná studie, Ústav zemědělské ekonomiky a informací. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2010. ISBN 8086671763.

TVRDOŇ, Jiří. Konkurenceschopnost podniků působících v resortu zemědělství. Praha: Česká zemědělská univerzita, Informační a poradenské centrum PEF, 2004. ISBN 8021311851.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 ZS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Lukáš Čechura, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 07. 11. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Konkurenceschopnost českého potravinářství" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 27.11.2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Lukáši Čechurovi Ph. D. za odborné vedení a poskytnutou pomoc při zpracování bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za trpělivost a dalším, kteří mě jakkoliv podpořili při psaní této bakalářské práce.

Konkurenceschopnost českého potravinářství

Competitiveness of the Czech food processing industry

Souhrn

Bakalářská práce „Konkurenceschopnost českého potravinářství“ se zabývá komplexní analýzou konkurenceschopnosti českého potravinářského sektoru v období od roku 2003 do roku 2013. V teoretické části práce je vymezen pojem konkurenceschopnost, a to z různých teoretických pohledů. Práce se dále zaměřuje na hodnocení konkurenceschopnosti a popisuje používané metody. Další kapitola obsahuje vymezení českého potravinářství v rámci národního hospodářství. K hodnocení konkurenceschopnosti sektoru jsou využity ukazatele RCA a RTA, pomocí kterých je zjištěno, jaké obory potravinářství jsou konkurenceschopné. Praktická část zkoumá vliv přidané hodnoty a produktivity práce na konkurenceschopnost. V závěru práce jsou identifikovány silné a slabé stránky potravinářství a případné příležitosti a hrozby tohoto odvětví.

Summary

Bachelor thesis "The competitiveness of the Czech food processing industry" is engaged in a comprehensive analysis of the competitiveness of the Czech food sector in the period from 2003 to 2013. The theoretical part of the thesis introduces the concept of competitiveness from various theoretical point of views. The work also focuses on the assessment of competitiveness and describes the used methods. The next chapter contains a definition of the Czech food sector within the framework of national economy. To evaluation the competitiveness of the sector are used indicators of RCA and RTA which is found, what scopes are able to compete.

The practical part explores the impact of the value added and labor productivity on competitiveness. The conclusion of the work are found the strengths and weaknesses food and potential opportunities and threats to this sector.

Klíčová slova: konkurenceschopnost, soběstačnost, potraviny, spotřebitel, zahraniční obchod, produktivita

Keywords: competitiveness, self-sufficiency, food, consumer, foreign trade, productivity

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Cíl práce a metodika	10
2.1	Cíl práce	10
2.2	Metodika	10
3	Literární rešerše	15
3.1	Vymezení konkurenceschopnosti	15
3.1.1.	Konkurenceschopnosti v širším pojetí	15
3.1.2.	Konkurenceschopnost v užším pojetí.....	16
3.2	Měření konkurenceschopnosti	24
3.2.1.	Cenové a nákladové indikátory	24
3.2.2.	Multikriteriální ukazatele a postoj světových organizací ke konkurenceschopnosti.....	28
3.3	Vymezení pozice potravinářství ČR v rámci národního hospodářství ..	31
4	Vlastní zpracování.....	34
4.1	Zhodnocení vývoje vybraných ukazatelů	34
4.1.1.	Tržby za vlastní výrobky a služby	34
4.1.2.	Přidaná hodnota.....	37
4.1.3.	Zahraniční obchod.....	40
4.2	Hodnocení konkurenceschopnosti	43
4.2.1.	Ukazatel komparativních výhod - RCA.....	43
4.2.2.	Ukazatel relativní obchodní výhody – RTA	44
4.2.3.	Exportní ukazatele.....	48
4.2.4.	Vliv ukazatelů na konkurenceschopnost.....	50
4.3	SWOT analýza	51
5	Závěr.....	53
6	Seznam použitých zdrojů	55
7	Seznam obrázků, tabulek a grafů.....	59

1 Úvod

Tématem bakalářské práce je Konkurenceschopnost českého potravinářství. Práce se zabývá hodnocením konkurenceschopnosti a to zejména na evropském trhu. Se vstupem ČR do Evropské unie se musí jak potravinářství, tak také zemědělství vypořádávat se změnami, které si Evropská unie žádá a v neposlední řadě vyhovět svým konečným zákazníkům. Potravinářský sektor patří mezi důležité sektory českého národního hospodářství. Společně se zemědělstvím tvoří nedílnou součást každodenního života. Jeho hlavním posláním je zabezpečení dostatečného množství potravin pro obživu obyvatelstva v pravidelných intervalech. V současné době musí tuzemské potravinářské produkty čelit konkurenci zahraničních výrobků, které disponují nízkými cenami, což vede ke skutečnosti, že je nutno české výrobky propagovat a oceňovat značkami kvality, aby byly pro spotřebitele atraktivní a bylo udrženo české tradiční potravinářství.

Práce je rozdělena do teoretické a praktické části. Teoretická část je věnována zejména vymezení pojmu konkurenceschopnost, který se v práci objevuje. V teoretické části je za pomoci studia odborné literatury vysvětlen pojem konkurenceschopnost. Tento pojem lze rozlišovat na různých úrovních, proto je jeho vysvětlení obtížné. Dalším obsahem je hodnocení konkurenceschopnosti a jeho různé metody. Mezi zmíněné metody budou zařazeny také multikriteriální ukazatele světovým organizací hodnotící konkurenceschopnost. Je zde vymezena pozice českého zemědělství v rámci národního hospodářství.

Předkládaná práce v praktické části analyzuje konkurenceschopnost potravinářství ČR a to zejména v porovnání se zeměmi EU27. Konkurenceschopné obory potravinářství jsou hodnoceny na základě hodnot RCA a RTA ukazatelů. Výsledky těchto ukazatelů popisují aktuální stav konkurenceschopnosti potravinářství a pomocí výpočtů na další roky je možné předpovědět situaci v budoucnu. Následně je zpracována SWOT analýza, která představuje silné a slabé stránky sektoru a také příležitosti a hrozby pro potravinářství.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zpracovat analýzu konkurenceschopnosti českého zemědělství za účelem indentifikace jeho silných a slabých stránek a příležitostí a hrozeb v krátkém a dlouhodobém horizontu.

S ohledem na to, že hlavní cíl práce je značně rozsáhlý, jsou formulovány dílčí cíle, které napomohou k jeho dosažení. Dílčím cílem je tedy zhodnotit vývoje konkurenceschopnosti českého potravinářství. Dále také zjistit jaké obory vykazují komparativní výhody. Na základě zjištěných údajů identifikovat slabá místa v potravinářském odvětví.

Výzkumné otázky, na které byla v empirické části hledána odpověď, jsou následující: Je konkurenceschopnost potravinářství na vysoké úrovni? Jaká bude situace v následujících dvou letech, tj. 2014 a 2015?

Závěr práce je zaměřen na shrnutí hlavních výsledků analýzy a představení doporučení a případného řešení identifikovaných problémů, která mohou napomoci ke zvýšení dosavadní úrovně konkurenceschopnosti.

2.2 Metodika

V první části práce, literární rešerši, jsou obsažené informace získané ze studia dokumentů, dostupných pro danou problematiku. Obsahem této kapitoly je především vymezení pojmu konkurenceschopnosti a dále způsoby jejího měření. Dále je zde věnována pozornost pozici zemědělství České republiky v národním hospodářství.

V rámci empirické části budou užita data získaná zejména z databáze ČSÚ a Eurostatu a dále také z dostupných Zelených zpráv Ministerstva zemědělství

na portálu Eagri a následně také z Panoramát potravinářského průmyslu vydávaného rovněž ministerstvem. Samotná praktická část bude monitorovat posledních 10 let, tzn. od roku 2003 do roku 2013. Při práci s daty budou využity nejaktuálnější dostupné zdroje. Proto, aby bylo dosaženo stanovených cílů v části vlastního zpracování, budou použity zejména tyto metody:

Indexní analýza

Hindls (2007) vymezuje index jako bezrozměrné číslo vyjadřující kolikrát je jedna hodnota větší či menší než hodnota druhá. Pro potřeby této práce budou indexy využity pro hodnocení dynamiky ekonomických jevů v čase, zvláště pak budou sloužit k porovnání změn jednotlivých ukazatelů v pozorovaných letech. Pro hodnocení změny hodnot ukazatelů zde budou aplikovány kumulované indexy a řetězové indexy.

- kumulované (bazické) indexy

$$\frac{q_2}{q_1}, \frac{q_3}{q_1}, \frac{q_4}{q_1}, \dots, \dots, \frac{q_s}{q_1} \quad (1)$$

- řetězové indexy

$$\frac{q_2}{q_1}, \frac{q_3}{q_2}, \frac{q_4}{q_3}, \dots, \dots, \frac{q_s}{q_{s-1}} \quad (2)$$

Analýza časových řad

Časová řada je posloupnost věcně a prostorově srovnatelných dat, která jsou seřazena podle času od minulosti do přítomnosti. Analýzou těchto časových řad potom rozumíme souhrn metod, které nám pomáhají k identifikaci těchto řad a následně lze dle nich předvídat budoucí chování na základě dostupných dat (Hindls, 2007).

Tato analýza bude v práci využita na predikování vývoje indexů RCA a RTA v následujících letech, pomocí modelu, který bude vytvořen na základě získaných údajů v jednotlivých letech. Analýza umožní odhadnout budoucí vývoj stavu konkurenceschopnosti potravinářství ČR, a za pomoci výpočtu hodnot v budoucích

letech lze zjistit s určitou pravděpodobností, zda konkurenceschopnost v tomto období bude růst či klesat.

Tato rovnice vyjadřuje lineární trend:

$$y' = a + bt; \text{ kde } \Sigma t = 0 \quad a = \frac{\Sigma y_t}{n}; b = \frac{\Sigma t' y_t}{\Sigma t'^2} \quad (3)$$

Regresní a korelační analýza

Regresní a korelační analýza je Hindlsem (2007) popisována jako hledání, zkoumání a hodnocení závislosti mezi dvěma či více statistickými znamky. Vniknutí do podstaty sledovaných jevů v rámci oblasti a také přiblížení k příčinným souvislostem jsou důvodem pro zkoumání. Regresní analýza se zabývá jednostrannými závislostmi, kdy existuje pouze jedna závislá proměnná y a jedna či více nezávislých proměnných x . Korelační analýza potom zkoumá vzájemnou závislost, tedy závislost mezi dvěma proměnnými navzájem. V souvislosti s touto prací bude zjišťováno, zda existuje určitá závislost mezi hodnotami využitého ukazatele konkurenceschopnosti RTA a ukazateli výkonnosti potravinářského sektoru. Pomocí korelační analýzy lze charakterizovat, jaké faktory udávají úroveň konkurenceschopnosti vzhledem k evropskému trhu.

- rovnice regresní lineární přímky

$$y' = a + bx_i; \text{ kde parametr } a = \bar{y} - b\bar{x}$$

$$b = \frac{n \Sigma y_i x_i - \Sigma x_i \Sigma y_i}{n \Sigma x_i^2 - (\Sigma x_i)^2} \quad (4)$$

- korelační koeficient

$$r_{yx} = b \frac{s_x}{s_y}; r_{yx}^2 \dots \text{ koeficient determinace} \quad (5)$$

RCA index

RCA neboli zjevná konkurenční výhoda je zde využita přímo pro hodnocení konkurenceschopnosti, její výsledek nám tedy říká, jaké obory v potravinářství projevují konkurenční výhodu. Ukazatel je vyhodnocen jak v čase, tak i v jednotlivých oborech podle NACE. Vypočtený index RCA oboru potravinářství vykazuje konkurenční výhodu, jestliže je větší než 1, a následně čím vyšší je tato hodnota, je větší i konkurenční výhoda (Tvrdoň, 2004).

➤ RCA index

$$RCA_t = \frac{\frac{EX_{it}}{IM_{it}}}{\frac{\sum_i EX_{it}}{\sum_i IM_{it}}} \quad (6)$$

kde EX_{it} ... export i – tého oboru v období

IM_{it} ... import i – tého oboru v období

$\sum EX_{it}$... celkový export odvětví v období

$\sum IM_{it}$... celkový import odvětví v období

RTA index

Ukazatel relativní obchodní výhody neboli index RTA bere v úvahu také importy a exporty. Hodnota výpočtu tohoto indexu je pak tedy rozdíl mezi relativní exportní výhodou RXA a jeho opakem tudíž relativní importní výhodou RMA (Bojnec a Fertö, 2009).

- RTA index

$$RTA_{ij} = RXA_{ij} - RMA_{ij}$$

$$kde RMA_{ij} = \frac{\frac{IM_{ij}}{\sum IM_{it}}}{\frac{\sum IM_{nj}}{\sum \sum IM_{nt}}} ; a RXA_{ij} = RCA \quad (7)$$

i ... daná země, j ... obor potravinářského odvětví

Vyhodnocení RTA indexu rozděluje Bojnec a Fertö (2009) do tří skupin:

- > 0 ... obchodní výhoda existuje
- $= 0$... neexistuje obchodní výhoda ani nevýhoda
- < 0 ... existuje obchodní nevýhoda

Tento ukazatel je v práci obsažen proto, aby se podle něho mohlo určit, zda je české potravinářství konkurenceschopné na trhu Evropské unie. Pomocí těchto představených indexů lze v práci posoudit, zda je potravinářský sektor ČR konkurenceschopné.

3 Literární rešerše

3.1 Vymezení konkurenceschopnosti

Pro potřeby této bakalářské práce je nutné vymezit pojem konkurenceschopnost, což ovšem není snadné, vzhledem k tomu, že dosud neexistuje všeobecně přijatá definice konkurenceschopnosti. Definovat konkurenceschopnost je obtížné, především kvůli tomu, že již byla posuzována na různých úrovních, kde bylo zjištěno velké množství ukazatelů a jejího měření, proto jsou názory autorů na konkurenceschopnost rozdílné.

3.1.1. Konkurenceschopnosti v širším pojetí

Mnoho institucí se zabývá konkurenceschopností, z nichž se prakticky každá řídí vlastní definicí. Mezi podstatné organizace v tomto oboru patří Světové ekonomické fórum. To každým rokem zpracovává tzv. The Global Competitiveness Report, kde hodnotí konkurenceschopnost zemí dle své metodiky. WEF definuje konkurenceschopnost jako „soubor institucí, politik a faktorů, které určují úroveň produktivity země“. (WEF, 2015)

Organizace IMD každoročně vydává ročenku World Competitiveness Yearbook, kde je konkurenceschopnost vymezena jako styl „jak země a organizace řídí své schopnosti k dosažení prosperity nebo zisku“ (Garelli, 2006, str. 2). Toto vymezení má, ale své nedostatky, zejména v tom, že některé dané skutečnosti nemohou buď země či podniky změnit. IMD stvořila ještě akademickou definici, která říká, že „konkurenceschopnost je oblast ekonomické teorie, která analyzuje fakta a politiky, které formují schopnost k vytváření a udržování vyšší přidané hodnoty a také vyšší prosperity pro obyvatelstvo“ (Garelli, 2006, str. 2). Garelli (2006) zde rozlišuje mezi podniky a státy, jelikož ekonomickou hodnotu vytvářejí podniky, a prostředí pro podniky je tvořeno státy.

OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) formuluje konkurenceschopnost jako „schopnost společností, odvětví, region, národů a nadnárodních celků generovat relativně vysoké úrovně jak příjmů z výrobních faktorů, tak jejich využití na udržitelné úrovni za současného vystavení mezinárodní konkurenci“ (OECD, 2001).

Evropská unie má také svou definici, která byla vytvořena v rámci Lisabonské strategie. Konkurenceschopnost definuje jako „schopnost země poskytovat svým občanům vysokou a stále rostoucí životní úroveň a zaměstnanost všem, kdo chtějí pracovat“ (Evropská komise, 2005, v Klvačová, 2007a, str. 24). Evropská komise také sestavuje ročenky konkurenceschopnosti, v níž vychází z Evropského statistického úřadu, který má však také své pojetí konkurenceschopnosti, jež je v porovnání rozdílná. Zní takto: „Konkurenceschopnost je měřítkem komparativní výhody nebo nevýhody podniků, průmyslových odvětví, region, zemí nebo nadnárodních ekonomik jako Evropská unie v prodeji jejich produktů na mezinárodních trzích. Vypovídá o schopnosti generovat poměrně vysoký udržitelný příjem a vysokou udržitelnou míru zaměstnanosti v podmínkách vystavení mezinárodní konkurenci“ (Eurostat, 2012).

3.1.2. Konkurenceschopnost v užším pojetí

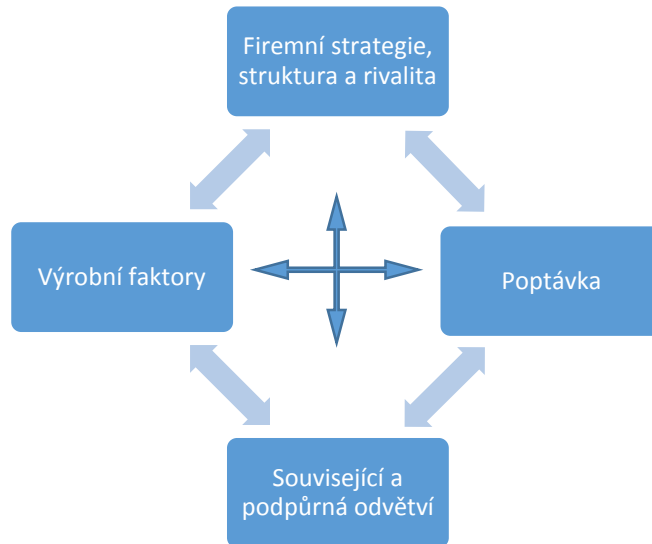
Na konkurenceschopnost lze nahlížet čtyřmi hlavními pohledy, a to ze stránky národní, dodavatelského řetězce, průmyslu a firem. Pro každou oblast jsou vhodné jiné metriky k posuzování konkurenceschopnosti.

Národní a nadnárodní teorie konkurenceschopnosti

První z pohledů, tedy národní konkurenceschopnost, se týká především ekonomiky, a to obchodního výkonu a změny produktivity. Její vymezení dle Světového ekonomického fóra je v práci uvedeno, ale daleko uznávanější je teorie Michaela Portera. Sestavil faktory ovlivňující konkurenční výhodu, tzv. diamant národní konkurenceschopnosti. Mezi tyto čtyři faktory patří stav domácí poptávky,

faktor podmínky, firemní strategie, struktura a rivalita, a příbuzné a podpůrné oblasti (Porter, 1998).

Obrázek 1 - Diamant konkurenceschopnosti

Zdroj: Porter (1998), vlastní překlad

Výrobní faktory - zahrnují vstupy do odvětví rozdělené do pěti kategorií: práce, půda, kapitál, znalosti a infrastruktura.

Poptávka – obsahuje tři charakteristiky: složení domácí poptávky, velikost a schéma růstu domácí poptávky, a dále mechanismus, kterým jsou národní preference přenášeny na zahraniční trhy.

Související a podpůrná odvětví – zde patří dodavatele a odvětví, vyžadující podobné dovednosti, technologie či know-how, nebo prodávající totožným zákazníkům.

Firemní strategie, struktura a rivalita – tento faktor se týká prostředí a samotného soupeření podniků, ve kterém jsou podniky vytvořeny, organizovány a řízeny.

Krugman (1994) uvedl, že je konkurenceschopnost u národních ekonomik nesmysl, čímž vyvracoval Porterovu teorii. Krugman (1994) svoje postoje k myšlence, že konkurenceschopnost v tomto smyslu je špatná, zdůvodnil třemi argumenty. Především je zřetelné, že mezi zeměmi nenastane stejné konkurenční prostředí, jako je tomu u firem. Firma se může stát ztrátovou, tudíž nelze, aby zůstala v podnikání, zatímco země i přes svou nehospodárnost z podnikání nemohou odejít. Dalším argumentem, co se týče mezinárodního obchodu, je fakt, že růst ekonomiky jedné země nečiní samočinně pokles ekonomiky druhé země. Jestliže roste ekonomika, zvyšuje se tak poptávka po dovozech, tudíž nejsou velké země v nepoměru s ostatními (Krugman 1994). Posledním bodem je politika, která v rámci debat směřuje k plýtvání či zavádění výdajů pro zvýšení konkurenceschopnosti země a tendence k protekcionismu a k obchodním válkám. Krugman tedy zastává názor, že nelze přirovnávat konkurenceschopnost podniků ke konkurenceschopnosti zemí.

Co se týče ukazatelů a měření národní konkurenceschopnosti, existuje zde ukazatel Světového ekonomického fóra (WEF, 2015) a tím je GCI. Opírá se o 12 pilířů, které se týkají institucí, infrastruktury, makroekonomického prostředí, zdraví a základního vzdělávání, vysokoškolského vzdělávání a školení, fungování trhu zboží, efektivity trhu práce, rozvoje finančního trhu, technologické připravenosti, velikosti trhu, obchodní vyspělosti a inovací.

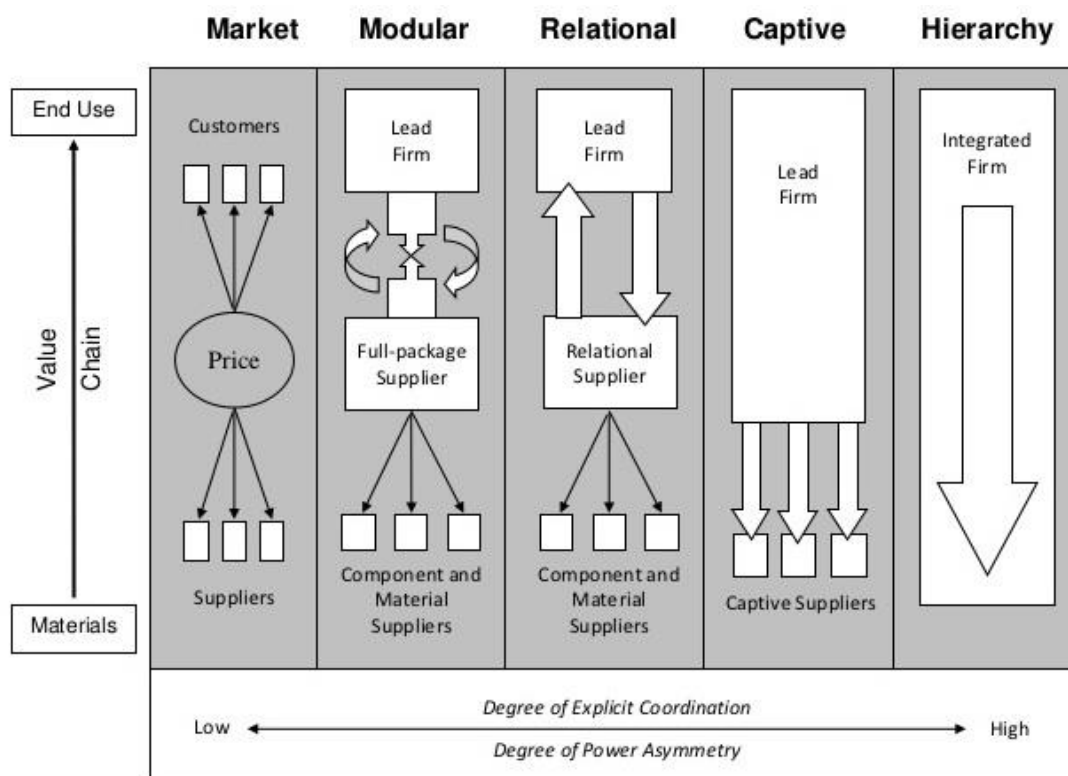
Teorie konkurenceschopnosti obchodního řetězce

Tento pohled se týká dodavatelského řetězce, který úzce souvisí s konkurenceschopností, právě proto, že konkurence se v dnešní době netýká pouze samotných firem avšak i tohoto tématu. Vzhledem k tomuto faktu, mohou být vztahy dodavatelského řetězce vznikem konkurenční výhody či nevýhody (Simatupang, Sridharan, 2002). Na konkurenceschopnost zemědělství by se tedy člověk neměl dívat samostatně, ale je nutné brát v úvahu zemědělský podnik i s problémy, které mohou být omezující. Mezi tyto problémy lze zařadit, například vysoké náklady či nespolehlivost přepravy potravin, což vyjadřuje neefektivitu vývozu. Tento příklad ukazuje na skutečnost, že nedostatky v jednotlivých částech dodavatelského řetězce

mohou zapříčinit pokles mezinárodní konkurenceschopnosti (Striewe, 1999). Především pro zkoumání konkurenceschopnosti v zemědělsko-potravinářském průmyslu je klíčové hledisko dodavatelského řetězce z důvodu obvyklé sezónnosti produktů, zkáze podléhajících produktů, zvyšování internacionalizace, tedy uzpůsobování pro užívání více národům a vazby mezi kvalitou potravin a lidského zdraví (Aramyan, Lansink, Van Der Vorst, Van Kooten, 2007).

Existuje zde rámec pro pochopení řízení hodnotových řetězců. Hodnotové řetězce představují soubor propojených činností, které doprovází produkt od počáteční fáze výroby až ke konečnému spotřebiteli. Gereffi a kol. (2005) našli pět typů spravování hodnotového řetězce, kterými jsou trhy, modulární, relační, nedobrovolné a hierarchické hodnotové řetězce.

Obrázek 2 - Typy spravování hodnotového řetězce

Zdroj: Gereffi a kol. (2005, s. 89)

Trhy – nejjednodušší typ, jsou zde zahrnuty transakce, které jsou relativně jednoduché, snadně se přenášejí informace o produktu, mechanismus řízení je hlavně cena, příkladem je když obchodník nakupuje přímo z farmy, či prodává na trhu.

Modulární hodnotové řetězce – podobají se trhům, vyhovují přání zákazníka, čili vyrábějí a prodávají zboží dle jeho specifikace, dodavatelé zde přebírají veškerou odpovědnost za výrobní proces, vzhledem k vysokému toku informací jsou vazby silnější než u jednoduchých trhů.

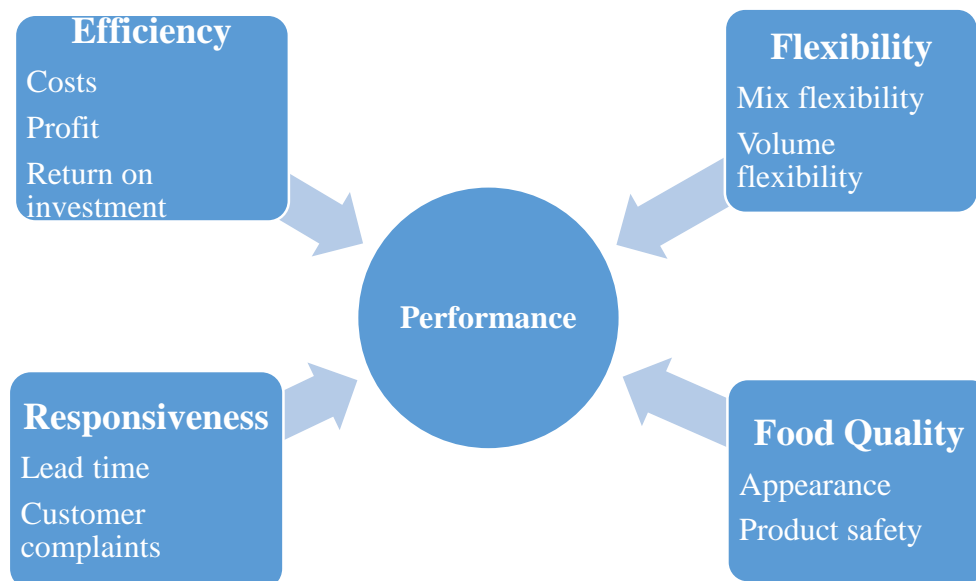
Relační hodnotové řetězce – v tomto typu je závislost mezi subjekty vybudována z příbuzenských či sociálních vztahů, prostorové blízkosti, etnických vazeb atd.

Nedobrovolné hodnotové řetězce – zde jsou menší dodavatelé závislí na dominantních kupujících, vysoký stupeň dohledu a řízení vedoucí firmou je znakem pro tento typ, kvůli nerovnosti vztahů, které jsou zde specifické, dochází k silné závislosti a vysokým nákladům na změnu obchodních partnerů.

Hierarchy – tento model řízení je příkladem pro vertikální integraci, tzn. transakce jsou uskutečňovány v rámci jedné firmy (Gereffi a kol., 2005).

Dle literatury existují hlavní metriky používané v dodavatelském řetězci, avšak Aramyan a kol. (2007) nabízí metriky pro měření konkurenceschopnosti přizpůsobené pro zemědělsko-potravinářské odvětví.

Obrázek 3 - Metriky pro měření konkurenceschopnosti pro zemědělsko-potravinářské odvětví

Zdroj: Aramyan a kol. (2007, s. 313)

Efektivnost je zde klasifikována z hlediska nákladů, zisku a návratnosti investic. Jsou zde navrženy dva ukazatele reakce: dodací lhůta, doba potřebná k realizaci a celkový počet stížností zákazníků. V rámci měření flexibility zde autoři řadí schopnost měnit objem výstupu vyrobených výrobků a změnu škály dostupných produktů. Samotná kvalita potravin může být hodnocena různě, ale v tomto rámci je zahrnuta ve vzhledu (poškození, barevné skvrny) a bezpečnosti potravin (laboratorní kontroly).

Průmysl a firmy

Jak již bylo zmíněno, konkurenceschopnost je multidimenzionální, dynamický a relativní pojem. I přes velký počet literatury dostupné k tomuto tématu neexistuje žádná obecně přijímaná definice v ekonomické teorii, což platí zejména pro definici

pojmu na makro-ekonomické nebo regionální úrovni. Avšak Domazet (2012) tvrdí, že z pohledu mikroekonomického tedy na úrovni podniků je koncept jednodušší a její definicí je „schopnost podniků důsledně a se ziskem vyrábět produkty, které splňují požadavky na otevřeném trhu z hlediska ceny a kvality“ (Domazet 2012, str. 294-295).

Konkurenceschopnost na podnikové úrovni může pomoci nalézt definici konkurenceschopnosti na úrovni odvětví tedy průmyslu. Konkurenceschopnost dle Buckleyho a kol. (1988) je „synonymum pro firmu vykazující dlouhodobě zisk a její schopnost kompenzovat své zaměstnance a poskytovat vyšší návratnost svým vlastníkům“ (Buckley a kol., 1988, str. 176). Pro tuto definici předpokládají začlenění dvou druhů indikátorů při měření konkurenceschopnosti na úrovni firmy, kterými jsou kvantitativní opatření, jako jsou náklady, ceny a ziskovost a dále kvalitativní opatření čili necenové faktory, mezi které patří kvalita. V minulosti Evropské manažerské fórum (1984) označilo konkurenceschopnost jako „okamžitou a budoucí schopnost a příležitost pro podnikatele navrhovat, vyrábět a prodávat zboží na trhu po celém světě, jejichž ceny a necenové vlastnosti jsou atraktivnější než rozdíl od zahraničních a domácích soutěžitelů“ (EMF 1984). Další autoři identifikovali podnikovou konkurenceschopnost jako „schopnost produkovat produkty nebo služby, které lidé budou kupovat nad zájmy soutěžitelů“ (Wijnands a kol., 2008, str. 3).

Na základě literatury tedy lze výše uvedené definice využít při posuzování konkurenceschopnosti na úrovni sektoru, jelikož sama o sobě konkurenceschopnost na této úrovni není definována jednoznačně. V případě tedy tohoto významu Martin, Westgren, van Duren (1991) označili ve své knize, že konkurenceschopný sektor je odvětví, které má „trvalou schopnost vykazovat zisk a udržovat podíl na trhu“ (Martin, Westgren, van Duren, 1991, str. 1456). Tuto definici, která může být použita jak na jednotlivé společnosti, průmysl, průmyslová odvětví nebo na národní hospodářství vydalo Canadian Agri Food Competitiveness Task Force (1990). Task Force poukázala na nutnost zohlednit při definování konkurenceschopnosti zisky, podíl na trhu a dobu což značí, že je konkurenceschopnosti dosaženo právě, když je člověk ziskově stabilní nebo se zvyšuje podíl na trhu v čase. Mezi další aspekty vhodné k zohlednění patří: zda je ziskovosti dosaženo z trhu a nikoliv z nekalé soutěže,

možnost alternativní konkurenční strategie a společnost, odvětví nebo národní hospodářství, které má maximální konkurenceschopnost, bude přitahovat zdroje produkce, tedy práce, kapitál a nové myšlenky, a zaměřuje-li se na výsledky nikoliv na konkurenční chování (Martin, Stiefelmeyer, 2001).

Avšak Martin a Stiefelmeyer (2001) zdůrazňují, že konkurenceschopnost není synonymem býti konkurenční, je tedy důležité při analýze rozlišovat mezi stupněm konkurenceschopnost, která je spojená s výsledky, jakými jsou ziskovost a podíl na trhu a konkurenčním chováním.

Mezinárodní konkurenceschopnost pro průmyslová odvětví a podniky je dle Kim a Marion (1995) definována jako „trvalá schopnost odvětví národa či podniků soutěžit se zahraničními partnery na zahraničních trzích stejně jako na domácích trzích v podmínkách volného obchodu“ (Kim, Marion, 1995, str. 5). Vyzvívají také, že podíly na trhu v obou trzích, nemusí zpravidla odrážet skutečnou konkurenceschopnost, v případě když je mezinárodní obchod a podnikání narušeno vládní intervencí. Dále také uvádějí, že výkonnost odvětví a firem na globálních trzích se jeví jako příbuzná s průmyslovými charakteristikami a obchodními bariérami. V tomto kontextu představil Porter (2004) pojmy tržní pohled a konkurenční výhodu jako zdroj konkurenceschopnosti. Na základě toho mohou firmy dosáhnout udržitelné konkurenční výhody díky nadprůměrným ziskům v dlouhodobém horizontu, pokud se umístili v atraktivním průmyslu a trhu (Schiefer a kol., 2013). Následně také udrží strategickou výhodu díky zlepšením, inovacím a modernizacím a je tedy konkurenceschopnost průmyslu neoddělitelně spojena s národní a podnikovou konkurenceschopností (Ronan a kol., 2005). Wijnands a kol. (2008) následovali Portera a všimli si, že konkurenceschopnost potravinářského průmyslu EU může být definována jako „trvalá schopnost dosáhnout výnosového zisku a podílu na domácím a vývozním trhu, ve kterém je průmysl aktivní“ (Wijnands a kol, 2008, str. 420). Kolektivní konkurenceschopnost by měla pozitivně ovlivnit životní úroveň, avšak „bez odkazu na udržitelnost, konkurenceschopnost průmyslu zůstává nedostatečným pojmem“ (Ronan a kol., 2005, str. 6).

3.2 Měření konkurenceschopnosti

Podobně jako je obtížné vymezit jednotnou definici konkurenceschopnosti, je složité také nalezení způsobu jejího měření. Již mnoho autorů se pokusilo sjednotit takový to způsob, který by byl pomocí pro měření konkurenceschopnosti zemí. Nicméně obecný uznávaný postup měření konkurenceschopnosti, stejně jako jednotné definování konkurenceschopnosti se jeví jako velice těžká disciplína. Z tohoto důvodu vznikají různé názory a záleží tedy na samotných autorech, do jaké míry dokáží přesvědčit další a argumentovat právě pro svůj přístup.

Není tedy možné zahrnout do této práce všechny metody, právě kvůli rozmanitosti a objemnosti tohoto problému. V této kapitole bude uvedeno několik nejrozšířenějších metod měření konkurenceschopnosti ekonomiky s jejich ukazateli a indikátory.

3.2.1. Cenové a nákladové indikátory

Slaný (2006) uvádí, že pro udržení či posílení konkurenceschopnosti zejména v krátkém období je důležitý vývoj cen. Je známo, že nižší náklady způsobují nižší ceny, což má za důsledek zvyšující se konkurenceschopnost dané země. Lze to říci pouze krátkodobě, nebo pokud je konkurenceschopnost chápána ve vnějším pojetí. V současné době je cílem ekonomiky zvláště vysoká kvalita života, která je úzce spjata právě s vyššími mzdami. Ty v případě nízké produktivity práce mají negativní vliv na cenově-nákladové zdroje konkurenční výhody.

Prvním cenovým indexem se nabízí být deflátor HDP, jelikož pokrývá celou ekonomiku. Bohužel jeho nevýhodou pro účely měření konkurenceschopnosti je to, že obsahuje obchodovatelné i neobchodovatelné statky, záleží pak na nás do jaké míry je pro nás důležitý i vývoj cen zboží, které nejsou součástí mezinárodního obchodu. Stejně tak jako HDP má tuto nevýhodu index spotřebitelských cen (CPI), v němž jsou zahrnuté také obchodovatelné i neobchodovatelné statky. Tento index se

soustředí pouze na spotřební tedy finální výrobky, kde nastává problem, jelikož současný mezinárodní trh je zastoupen také účastí polotovarů. Dále je ovlivněn marží a daněmi, proto je tento ukazatel také nevhodný, jestliže sledujeme vývoj cenové konkurenceschopnosti ekonomiky a to také kvůli faktu, že struktura konečné spotřeby domácí se liší od té zahraniční (Slaný, 2006).

Další metodou jsou indexy cen výrobců (PPI), které lze rozlišit dle naší potřeby podle odvětví. Tudíž výběr závisí na významu daného odvětví pro zemi. PPI jsou především indikátory nákladovosti, protože sledují vývoj cen vstupů, výhodou je i to, že lze zahrnout i polotovary.

Indexy ceny exportu a importu ukazují právě zahraniční obchod. Čili se ve vhodných situacích dají také aplikovat.

Zdá se, že při zkoumání konkurenceschopnosti ekonomik jsou důležité mezinárodně obchodovatelné statky, což z části doopravdy jsou, ale právě mezinárodně neobchodovatelné statky cenově ovlivňují náklady producentů. A záleží pak na nich, jak dokáží ceny uzpůsobit tak, aby fungovaly oba trhy.

Obecně řečeno neexistuje cenový index, který by dokonale vypovídal o konkurenceschopnosti ekonomiky, každý má své výhody a nevýhody. Avšak lze při kombinaci indexů dostat uspokojivých výsledků (Slaný, 2006).

Produktivita a náklady

Lze také monitorovat vývoj produktivity celé ekonomiky, jenž je další složkou hodnocení konkurenceschopnosti. Ovšem stále vyplývá otázka jak ji měřit. Růst produktivity může mít význam na růstu ekonomiky, avšak to není nutně podmínkou, tudíž produktivita jako taková zřejmě není vhodným ukazatelem (Cellini, Soci, 2002).

Dílčí ukazatele

Ve spojení s náklady ale může být produktivita dobrým indikátorem. Proto nejvyužívanější bývají jednotkové pracovní náklady (ULC), stejně tak můžeme pozorovat i jednotkové kapitálové náklady (UCC).

Konkurenční výhodu nepředstavuje produktivita, ale vyvážený vztah mezi náklady a produktivitou. Tudiž je možné, že země s vyšší mzdou může soutěžit se zemí s nižší mzdou, protože tento rozdíl ve mzdách je projeven i v rozdílu produktivity mezi jednotlivými zeměmi (Felipe, 2005).

Vyjádření ukazatele ULC

$$ULC^Q = \frac{w_n}{Q/L} \quad (8)$$

Takovéto vyjádření ULC se však týká pouze jedné firmy, jestliže je třeba ho převést na celou ekonomiku, je nutné zaměnit fyzický produkt nominální přidanou hodnotou deflovanou nějakým cenovým indexem P.

$$ULC = \frac{w_n}{(VA_n/P)/L} \quad (9)$$

Stále ale zůstává otázkou srovnání ULC mezi jednotlivými zeměmi. Pro mezinárodní srovnání je třeba vzorec dále upravit. Problém se ukrývá v převodu na srovnatelnou měnu. Felipe využívá tento postup, pracovní náklady podělí nominálním měnovým kurzem, a přidaná hodnota je deflována paritou kupní síly.

$$ULC = \frac{w_n/ER}{(VA_n/PPP)/L} = \left(\frac{w_n L}{VA_n}\right) \left(\frac{PPP}{ER}\right) \quad (10)$$

Na základě uvedeného vzorce, první člen znázorňuje efekt čistých ULC a druhý člen efekt cenového přizpůsobení.

Avšak i v této metodě měření konkurenceschopnosti existují nevýhody. Jedná se o tzv. Kaldorův paradox, přesněji řečeno bylo zjištěno, že růst ULC vede k růstu tržních podílů. Je také vykládán jako stav, kdy technologická a produkční kapacita ekonomiky převyšuje význam cen (Beneš, Balcarová, 2006).

Reálný efektivní měnový kurz

Dalším hojně využívaným ukazatelem pro měření makroekonomické konkurenceschopnosti je reálný efektivní měnový kurz (REER). Tento indikátor je mezinárodně monitorován, jeho systém výpočtu vychází z porovnání jak domácích tak zahraničních cen a zároveň vývoje nominálních směnných kurzů domácí měny vůči měnovému koši zahraničních měn (Plchová, 2011).

Platí, že jestliže roste reálný efektivní měnový kurz, tedy zhodnocuje se, snižuje se tak konkurenceschopnost dané ekonomiky. Při jeho výpočtu se objevují určité problémy, kupříkladu problém s výběrem měn, s přiřazením významu vybraným měnám, a především použitý cenový index pro popis cenového vývoje (Kubišta a kol. 1999).

Nejsnadněji lze vyjádřit REER takto:

$$REER = \frac{E * P_Z}{P_d} \quad (11)$$

kde: REER – reálný efektivní měnový kurz

E – nominální směnný kurz

P_Z – zahraniční cenová hladina

P_d – domácí cenová hladina

Zdroj: Plchová, 2005

3.2.2. Multikriteriální ukazatele a postoj světových organizací ke konkurenceschopnosti

Právě kvůli nekomplexnosti jednotlivých indikátorů, vznikly v souvislosti s hodnocením konkurenceschopnosti multikriteriální metody měření. Zabývají se analyzováním jak ekonomických tak neekonomických faktorů, které ovlivňují konkurenceschopnost země. Jsou tedy sestavovány jak za pomoci tvrdých dat, tak i za pomoci zjištěných měkkých dat. Měkká data získaná z dotazníkových šetření tak patří mezi jejich nevýhodu. Ovšem i přes tuto skutečnost, instituce, které tuto metodologii tvoří, mají značné zkušenosti s jejím vytvářením. Mezi světově nejuznávanější instituce, pravidelně vydávající ročenky, patří Světové ekonomické fórum a jeho Global Competitiveness Report, a také Mezinárodní institut pro rozvoj managementu a jeho World Competitiveness Yearbook.

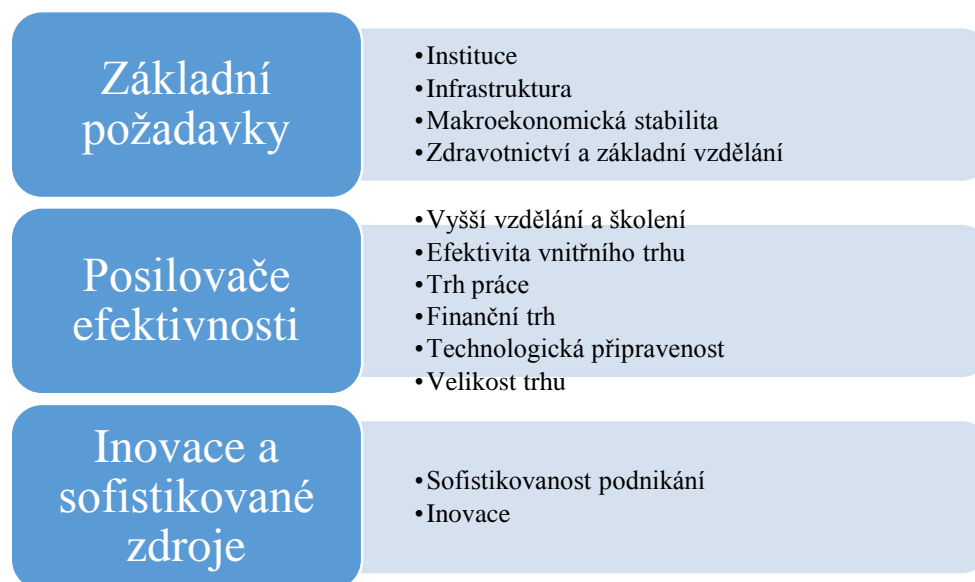
Global Competitiveness Report

Tato ročenka je každoročně vydávána Světovým ekonomickým fórem již od roku 1979. Pro rok 2014-2015 bylo posuzováno 144 ekonomik.

WEF využívá k posuzování konkurenceschopnosti Index růstu konkurenceschopnosti (GCI). V ročence je jednoznačně konkurenceschopnost měřena prostřednictvím produktivity. Index GCI je postaven na nejdůležitějších faktorech, které podporují produktivitu a konkurenceschopnost dané země. Je zde sledován vývoj 12 pilířů, které jsou směrodatné pro růst produktivity zemí. Ročenka čerpá jak z makroekonomických ukazatelů zjištěných ze statistických údajů, tak z dotazníkových šetření, které byly získány od top manažerů ze všech sledovaných zemí.

Zde je uvedeno 12 pilířů dle WEF:

Obrázek 4 - Pilíře GCI

Zdroj: WEF - Global Competitiveness Report 2014

V rámci těchto 12 pilířů jsou ekonomiky klasifikovány do 3 fází rozvoje. První 4 pilíře jsou hlavní pro faktorově tažené ekonomiky. Další fáze jsou pilíře 5-10 hlavní pro ekonomiky tažené efektivností. A poslední nejvyšší úroveň je ekonomika tažená inovací, do které jsou zahrnuty pilíře 11 a 12.

GCI připisuje vyšší relativní váhy na ty pilíře, které jsou vyznačeny pro konkrétní fázi vývoje dané země.

Tabulka 1 - Váhy GCI

Skupina pilířů	Ekonomiky poháněné faktory (%)	Ekonomiky poháněné výkonností (%)	Ekonomiky poháněné inovacemi (%)
Základní požadavky	60	40	20
Posilovače efektivity	35	50	50
Faktory s sofistické a inovace	5	10	30

Zdroj: WEF - Global Competitiveness Report 2014

Země se třídí do jednotlivých skupin vývoje ekonomiky dle ukazatele HDP na hlavu podle parity kupní síly (WEF, 2015).

World Competitiveness Yearbook

Další významnou mezinárodní ročenkou konkurenceschopnosti je World Competitiveness Yearbook. Institut IMD sídlí ve švýcarském Lausanne, a vydává již od roku 1989. Ve své ročence hodnotí a rozebírá schopnost národního prostředí vytvořit a podporovat podmínky, tak aby si podniky mohli konkurovat.

Metodika ročenky v rámci hodnocení konkurenceschopnosti rozděluje faktory ovlivňující ekonomiku do čtyř hlavních skupin: ekonomická výkonnost, efektivnost vlády, efektivnost podniků, infrastruktura. Tyto skupiny se dále dělí na dalších 5 skupin, z nichž některé jsou vymezeny ještě podrobněji. (IMD, 2015)

Obrázek 5 - Faktory ovlivňující ekonomiku rozdělené do čtyř skupin

Ekonomická výkonnost	Efektivnost vlády	Efektivnost firem	Infrastruktura
<ul style="list-style-type: none">• Domácí ekonomika• Mezinárodní obchod• Mezinárodní investice• Zaměstnanost• Ceny	<ul style="list-style-type: none">• Veřejné finance• Fiskální politika• Institucionální prostředí• Obchodní legislativa• Společenské prostředí	<ul style="list-style-type: none">• Produktivita• Trh práce• Financování• Manažerské praktiky• Postoje a hodnoty	<ul style="list-style-type: none">• Základní infrastruktura• Technologická infrastruktura• Vědecká infrastruktura• Zdraví a životní prostředí• Vzdělání

Zdroj: IMD – World competitiveness report 2014

WCY oproti GCR využívá převážně tvrdá data, což zapříčiňuje nižší počet srovnávaných zemí, jelikož některá data nelze pro určité země zajistit.

3.3 Vymezení pozice potravinářství ČR v rámci národního hospodářství

Potravinářský sektor se v národním hospodářství řadí do zpracovatelského průmyslu. V kontextu zpracovatelského průmyslu náleží sekci C, kde se dále rozlišuje podle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE. Třídění do klasifikace je nutné zejména kvůli členitosti tohoto odvětví. Tato klasifikace nahradila v roce 2008 stávající klasifikaci OKEČ, kde se zejména oddělila výroba nápojů od celku a tvoří tak svůj obor, a dále se osamostatnila výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků ze sekce výroby ostatních potravinářských výrobků, kde tvořila velký podíl.

Zde jsou uvedeny obory potravinářství:

CZ-NACE 10 Výroba potravinářských výrobků

- 10.1 Zpracování a konzervování masa a masných výrobků
- 10.2 Zpracování a konzervování ryb, korýšů a měkkýšů
- 10.3 Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny
- 10.4 Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků
- 10.5 Výroba mléčných výrobků
- 10.6 Výroba mlýnských a škrobářských výrobků
- 10.7 Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků
- 10.8 Výroba ostatních potravinářských výrobků
- 10.9 Výroba průmyslových krmiv

CZ-NACE 11 Výroba nápojů

Zdroj: Panorama potravinářského průmyslu 2013

Potravinářství je významné a klíčové odvětví zpracovatelského průmyslu. Smysl samotné výroby potravinářství se v průběhu let nemění, je jím zabezpečování výživy obyvatelstva a to výrobou a prodejem zdravotně nezávadných, bezpečných a kvalitních potravin.

Dle Panoramatu potravinářského průmyslu 2013, které mapuje vývoj počtu podniků za CZ-NACE 10 a 11 je zřejmé, že zejména v oboru Výroby pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků a Zpracování a konzervování masa a výroby masných výrobků se počet podniků zvyšuje. Důvodem tohoto vzrůstu je vznik podniků, které se zaměřují na produkci specialit a tradičního sortimentu výrobků, které jsou typické pro region. Výroba ostatních potravinářských výrobků vykazuje naopak významný pokles, což zapříčinila situace na trhu s těmito výrobky. V případě výroby nápojů je kolísavý stav počtu podniků, avšak lze říci, že v předchozích letech došlo k nárůstu díky zakládání minipivovarů. Na celkové zaměstnanosti ČR se odvětví výroby potravin podílelo na celkové zaměstnanosti 2,74%. Co se týče zaměstnanců v potravinářském odvětví, dochází zde každým rokem ke snižování počtu

zaměstnanců. Potravinářství z hlediska zaměstnaných osob lze označit jako důležitého zaměstnavatele, jelikož se podíl na celkové zaměstnanosti stabilizoval.

Z ekonomického hlediska se výroba potravin, nápojů a tabákových výrobků podílí na HPH v základních běžných cenách 2,44 %. V posledních pěti letech podíl na HPH má spíše mírně rostoucí charakter.

Saldo zahraničního obchodu výroby potravinářských výrobků je dlouhodobě záporné, převažuje tedy dovoz nad vývozem, avšak výroba nápojů má kladné saldo. Největšími odběrateli České republiky v zahraničním obchodě z hlediska CZ-NACE 10 jsou Slovensko, Německo a Polsko, naopak dodavateli jsou Německo, Polsko, Slovensko. U výroby nápojů tedy CZ-NACE 11 je tomu tak podobně pouze v dovozu tvoří i 20% podíl Itálie a Francie.

Mezi nejvýznamnější firmy potravinářství podle sdružení Czech Top 100 vyhodnoceného pro rok 2014 patřily holding Agrofert a.s. a společnost Hamé s.r.o. Holding Agrofert a.s. v současné době zastřešuje více než 200 firem, mezi které z hlediska výroby potravin patří Kostelecké uzeniny, a.s., Mlékárna Hlinsko, a.s., Penam, a.s. Celkové tržby pro Agrofert a.s. činily 166 mld. Kč. Druhá společnost umístěna v žebříčku má v českém potravinářském odvětví významnou roli, zabývá se především zpracování masa, zeleniny a ovoce. Její tržby za rok 2014 činily 5 mld. Kč.

4 Vlastní zpracování

4.1 Zhodnocení vývoje vybraných ukazatelů

Před samotnou analýzou konkurenceschopnosti českého potravinářství je důležité zhodnotit nynější vztah vybraných ukazatelů. Mezi ukazatele, které budou hodnoceny a pozorovány v této kapitole, patří tržby za vlastní výrobky a služby, přidaná účetní hodnota a zahraniční obchod. Důležitou změnou, která nastala ve sledovaném období, je klasifikace OKEČ v roce 2008. Dosavadní klasifikace byla změněna na odvětvovou klasifikaci CZ-NACE, která byla přijata zejména pro lepší porovnávání v rámci Evropské unie. Obě klasifikace jsou srovnatelné v bodech 15.1 – 15.6 OKEČ a 10.1 – 10.6 NACE, avšak v dalších skupinách nastávají mírné rozdíly.

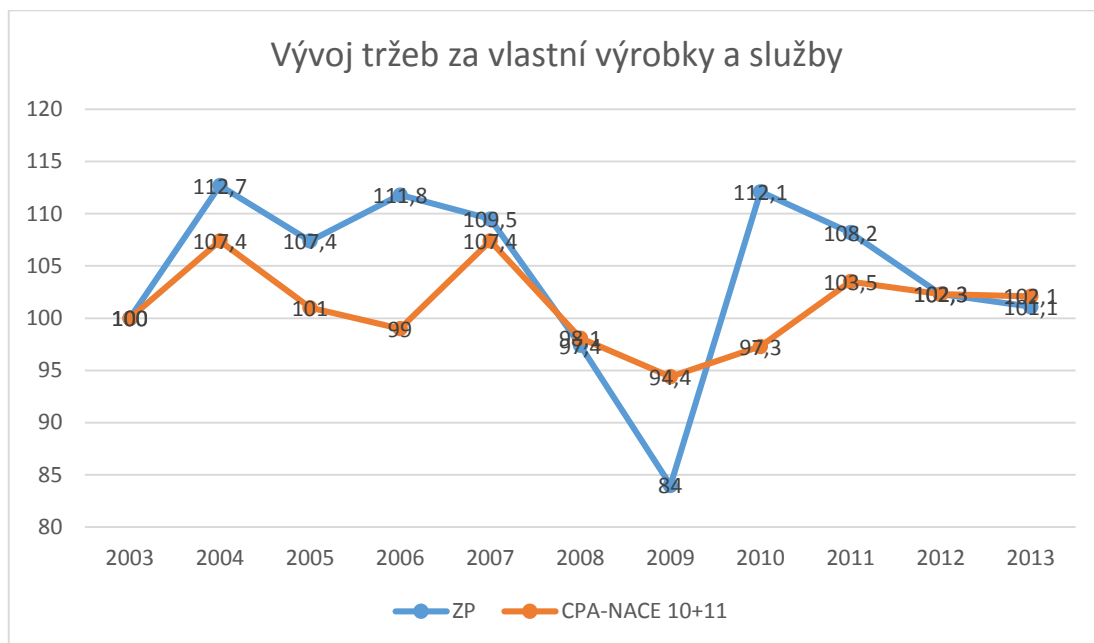
4.1.1. Tržby za vlastní výrobky a služby

Tabulka 2 - Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb (v mil. Kč)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013 /2003
ZP	2 239 345	2 523 075	2 708 952	3 029 354	3 317 853	3 230 567	2 712 955	3 042 310	3 291 673	3 367 898	3 404 125	152,1
Meziroč. index	100	112,7	107,4	111,8	109,5	97,4	84	112,1	108,2	102,3	101,1	-
NACE 10+11	257 113	276 221	278 996	275 879	296 244	290 601	274 253	266 767	276 209	282 629	288 552	112
Meziroč. index	100	107,4	101	99	107,4	98,1	94,4	97,3	103,5	102,3	102,1	-
Podíl %	11,48	10,95	10,3	9,11	8,93	9	10,11	8,77	8,39	8,39	8,48	-

Zdroj: údaje ČSÚ, vlastní výpočet

Graf 1 - Vývoj tržeb za vlastní výrobky a služby

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů ČSÚ

Tabulka č. 2 představuje vývoj hodnoty tržeb za vlastní výrobky a služby za období od roku 2003-2013. Je zde zřejmé, že oproti zpracovatelskému průmyslu, tržby v potravinářství rostou pomaleji. Podíl tržeb potravinářství vůči celkovému zpracovatelskému průmyslu v pozorovaném období klesal. Nynější podíl se pohybuje okolo 8%. Z hodnoty vypočteného kumulovaného indexu lze vypočítat viditelný růst tržeb, což má dobrý vliv na produkční výkonnost sektoru. V grafu č. 1 jsou zobrazeny meziroční indexy vývoje tržeb ve zpracovatelském průmyslu a potravinářském sektoru.

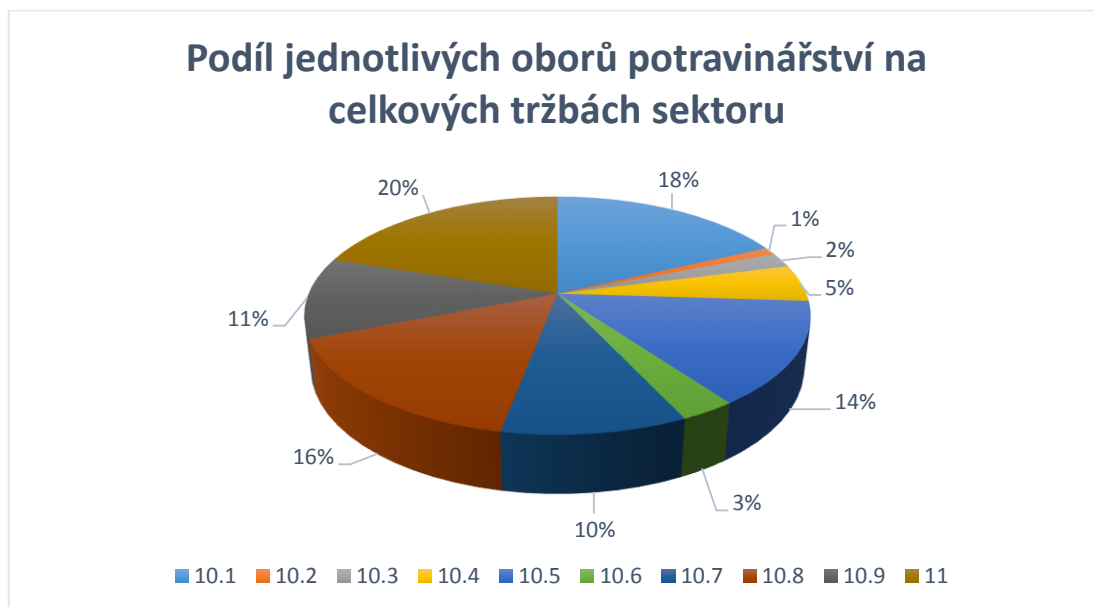
Tabulka 3 - Tržby za vlastní výrobky v rámci potravinářského sektoru dle jednotlivých kategorií NACE (v mil. Kč)

OKEČ	2003	%	NACE	2008	%	2013	%	2013 /2008
15.1	55 549,5	21,6	10.1	57 087,6	19,6	52 596,0	18,2	92,1
15.2	1 911,1	0,7	10.2	528,6	0,2	1 814,0	0,6	343,2
15.3	5 991,0	2,3	10.3	6 334,0	2,2	5 598,0	1,9	88,4
15.4	11 607,3	4,5	10.4	14 177,5	4,9	15 052,0	5,2	106,2
15.5	37 544,0	14,6	10.5	41 083,4	14,1	41 174,0	14,3	100,2
15.6	8 405,1	3,3	10.6	10 485,6	3,6	10 103,0	3,5	96,4
15.7	19 565,5	7,6	10.7	32 541,7	11,2	28 284,0	9,8	86,9
15.8	60 509,5	23,5	10.8	42 328,7	14,6	44 978,0	15,6	106,3
15.9	56 030,1	21,8	10.9	24 532,8	8,4	32 147,0	11,1	131
-	-	-	11	63 503,3	21,9	56 805,0	19,7	89,5
15	257 113,1	100	10+11	290 611,0	100	288 551,0	100	99,3

Zdroj: údaje ČSÚ, vlastní výpočet

Pro detailnější pohled na potravinářství z hlediska tržeb je uvedena tabulka č. 3. Potravinářský sektor je rozdělen do skupin OKEČ před rokem 2008 a dále do NACE, jsou zde zobrazeny podíly jednotlivých skupin na celkovém potravinářství, a také kumulovaný index. Majoritní postavení tvoří obor zpracování a konzervování masa a masných výrobků, jehož podíl se dlouhodobě pohybuje kolem 20%. Důležitá je také výroba nápojů se stejným podílem. Další významnou skupinou je výroba ostatních potravinářských výrobků, která i po vyjmutí výroby pekařských a cukrářských výrobků, z důvodu změny klasifikace, disponuje vysokým podílem na celkových tržbách. Se 14% se podílí na tržbách i výroba mléčných výrobků. Kumulovaný index udává, že u více než poloviny oborů potravinářství tržby mírně poklesly. K rapidnímu růstu tržeb došlo u oboru zpracování a konzervování ryb, korýšů a měkkýšů, který se nyní pohybuje ve stejných hodnotách jako 2003, ale roce 2008 tato hodnota byla o téměř tři čtvrtiny nižší. Podíly jednotlivých oborů jsou zakresleny v následujícím grafu č. 2.

Graf 2 - Podíl jednotlivých oborů potravinářství na celkových tržbách sektoru

Zdroj: údaje ČSÚ

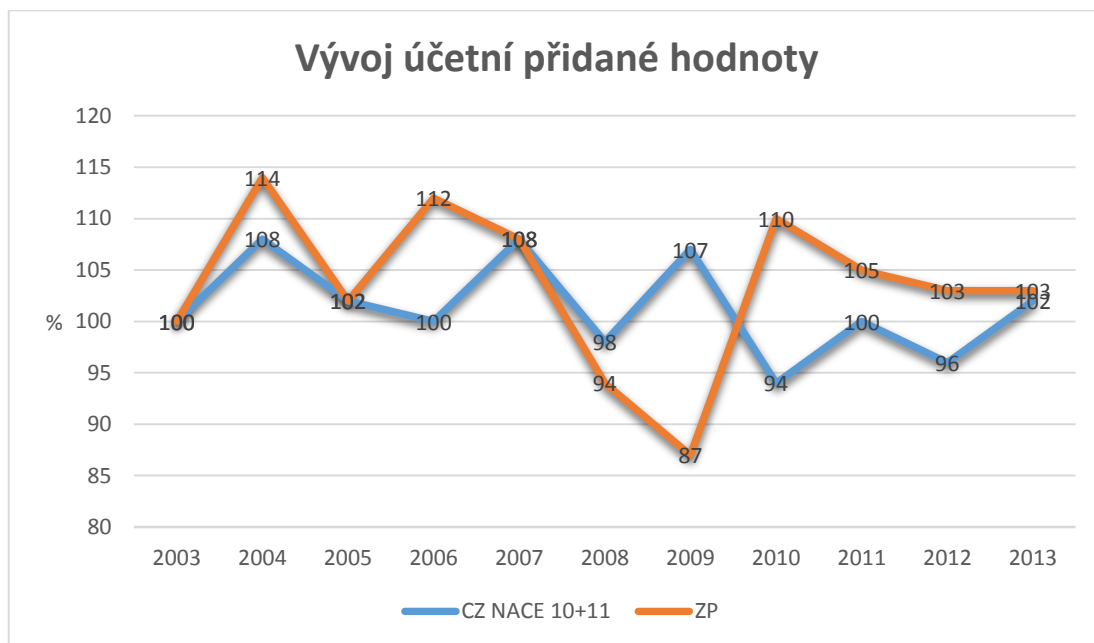
4.1.2. Přidaná hodnota

Tabulka 4 - Vývoj účetní přidané hodnoty ve zpracovatelském a potravinářském průmyslu (v mil. Kč)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013/ 2003
Celkem ZP	574 848	654 543	670 779	751 201	812 966	762 851	662 014	727 521	767 391	787 061	809 049	141
Meziroč. index	100	114	102	112	108	94	87	110	105	103	103	-
NACE 10+11	59 332	64 117	65 149	65 278	70 647	69 280	74 268	69 460	69 129	66 345	67 855	114
Meziroč. index	100	108	102	100	108	98	107	94	100	96	102	-
Podíl%	10,3	9,8	9,7	8,7	8,7	9,1	11,2	9,5	9	8,4	8,4	-

Zdroj: údaje ČSÚ, vlastní výpočet

Graf 3 - Vývoj účetní přidané hodnoty

Zdroj: vlastní zpracování dle údajů ČSÚ

Účetní přidaná hodnota v sektoru potravinářství nevykazuje znatelný růst. Na rozdíl od toho zpracovatelský průmysl mimo roky hospodářské krize v letech 2008 a 2009 stále roste. Vzhledem k zvyšování přidané hodnoty v ZP podíl přidané hodnoty v potravinářství také klesá. Kumulovaný index ukazuje tempo růstu přidané hodnoty v daném odvětví, zde je jasné, že rychlejší je právě u zpracovatelského průmyslu. Tato skutečnost zjištěná z dat v tabulce je lépe představitelná v grafu č. 3. Jsou zde evidentní rozdíly mezi potravinářským průmyslem a celkovým zpracovatelským průmyslem.

Tabulka 5 - Vývoj účetní hodnoty v rámci potravinářského sektoru (v mil. Kč)

NACE	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013/ 2008
10.1	8 242,8	9 517,1	9 204,4	8 632,3	8 012,6	8 534,0	103,5
10.2	102,1	131,6	428,7	358,7	351,4	382,0	374,1
10.3	1 616,7	1 628,3	1 509,9	1 452,1	1 434,3	1 349,0	83,4
10.4	1 340,3	2 598,2	1 089,4	1 188,1	764,9	902,0	67,3
10.5	5 045,4	5 777,1	5 317,1	5 157,4	5 480,1	6 020,0	119,3
10.6	2 083,0	2 056,3	1 852,9	1 778,3	1 699,8	1 601,0	76,9
10.7	12 230,7	12 665,1	12 136,7	12 206,7	11 729,3	10 629,0	86,9
10.8	12 447,3	12 661,4	12 096,7	13 122,5	12 155,5	12 422,0	99,8
10.9	5 043,8	6 064,7	6 148,1	6 433,8	6 391,6	7 294,0	144,6
11.1	21 227,9	21 168,7	19 676,4	18 803,4	18 325,6	18 721,0	88,2
10+11	69 380,0	74 268,5	69 460,4	69 133,3	66 345,1	67 854,0	97,8

Zdroj: údaje ČSÚ, vlastní výpočet

Podrobnější tabulka č. 5 opět rozčleňuje potravinářství na obory, proto aby bylo zjištěné, jak je na tom potravinářství detailně dle skupin CZ-NACE. Co se týče potravinářství mezi jeho hlavní obory, při tvorbě přidané hodnoty, patří zpracování a konzervování masa a masných výrobků, výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků a výroba ostatních potravinářských výrobků. Jak už je u ostatních ukazatelů známé, obor výroby nápojů opakovaně dosahuje dobrých výsledků a u přidané hodnoty je tomu také tak. Kumulovaný index opět vyhodnocuje obory s rychlejším tempem růstu, jednoznačně nejvyšší a velmi výrazný je u zpracování a konzervování ryb, korýšů a měkkýšů, avšak vzhledem k jeho podílu na celkovém potravinářství je tato hodnota zanedbatelná. Pozitivní je růst i u výroby mléčných, masných výrobků a krmiv.

4.1.3. Zahraniční obchod

Tabulka 6 - Vývoj zahraničního obchodu celkem a vývoj potravinářského průmyslu (v mil. Kč)

Export

CPA	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ČR	1 370 930	1 722 657	1 868 586	2 144 573	2 479 234	2 473 736	2 138 623	2 532 797	2 878 691	3 072 598	3 174 704
Meziroč. index	100	125,7	108,5	114,8	115,6	99,8	86,5	118,4	113,7	106,7	103,3
NACE 10+11	36 895,40	47 569,90	55 052,70	58 984,90	69 066,80	74 166,00	69 381,20	73 324,50	81 671,20	101 075,40	109 867,70
Meziroč. index	100	128,9	115,7	107,1	117,1	107,4	93,5	105,7	111,4	123,8	108,7

Import

CPA	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ČR	1 440 723	1 749 095	1 829 962	2 104 812	2 391 319	2 406 489	1 989 036	2 411 556	2 687 563	2 766 888	2 823 485
Meziroč. index	100	121,4	104,6	115	113,6	100,6	82,7	121,2	111,4	103	102
NACE 10+11	52 239,90	65 372,60	73 359,50	80 040,70	94 139,70	97 898,50	101 243,30	102 516,50	115 067,30	127 385,60	135 947,60
Meziroč. index	100	125,1	112,2	109,1	117,6	104	103,4	101,3	112,2	110,7	106,7

Saldo

CPA	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ČR	-69 793	-26 438	38 624	39 761	87 915	67 247	149 587	121 241	191 128	305 710	351 219
NACE 10+11	-15 344,5	-17 802,7	-18 306,8	-21 055,8	-25 072,9	-23 732,5	-31 862,1	-29 192	-33 396,1	-26 310,2	-26 079,9

Zdroj: údaje ČSÚ, vlastní výpočet

V tabulce č. 6 je zaznamenán vývoj zahraničního obchodu potravinářského sektoru ve srovnání s celkovým zahraničním obchodem České republiky. Je patrný růst jak exportu, tak importu potravinářského sektoru. Liší se ovšem v saldu zahraničního obchodu. Zatímco saldo ZO ČR se ve sledovaném období převrátilo ze záporných hodnot do kladných, saldo potravinářského sektoru zůstává stále v záporných číslech, nejhorší situace byla v roce 2011. Uspokojující je ovšem fakt, že se tyto záporné hodnoty pomalu snižují, a také vývoz potravin reprezentuje rychlejší tempo růstu než jejich dovoz.

Tabulka 7 - Zahraníční obchod s výrobky potravinářského průmyslu v roce 2003 (v mil. Kč)

OKEČ	2003		
	Export	Import	Saldo
15.1	3 068,8	5 724,1	-2 655,3
15.2	236,2	2 556,7	-2 320,5
15.3	1 750,4	5 294,4	-3 544,0
15.4	1 560,2	7 360,3	-5 800,1
15.5	5 952,1	4 167,3	1 784,8
15.6	1 056,2	2 084,2	-1 028,0
15.7	829,4	2 291,2	-1 461,8
15.8	15 026,5	17 955,1	-2 928,6
15.9	7 415,6	4 806,6	2 609,0
15	36 895,4	52 239,9	-15 344,5

Zdroj: údaje ČSÚ

Tabulka 8 - Zahraníční obchod s výrobky potravinářského průmyslu v roce 2008 a 2013 (v mil. Kč)

CPA	2008			2013			Export	Import
	Export	Import	Saldo	Export	Import	Saldo	2013/2008	2013/2008
10.1	7 583,80	18 139,80	-10 556,00	12 843,20	29 895,00	-17 051,80	169,4	164,8
10.2	766	3 488,90	-2 722,90	1 491,20	4 487,10	-2 995,90	194,7	128,6
10.3	2 676,30	8 284,70	-5 608,40	3 648,30	9 451,00	-5 802,70	136,3	114,1
10.4	4 607,90	9 481,60	-4 873,70	10 438,60	12 225,70	-1 787,10	226,5	128,9
10.5	14 207,00	9 748,70	4 458,30	18 427,80	13 716,50	4 711,30	129,7	140,7
10.6	2 502,10	3 920,80	-1 418,70	3 872,90	6 528,70	-2 655,80	154,8	166,5
10.7	4 008,90	6 153,20	-2 144,30	7 819,40	8 789,90	-970,5	195,1	142,9
10.8	21 855,20	24 874,20	-3 019,00	30 700,80	32 670,50	-1 969,70	140,5	131,3
10.9	3 171,20	4 020,80	-849,6	6 358,10	5 982,90	375,2	200,5	148,8
11.1	12 787,80	9 786,10	3 001,70	14 267,40	12 201,30	2 066,10	111,6	124,7
10+11	74 166,20	97 898,80	-23 732,60	109 867,70	135 948,60	-26 080,90	148,1	138,9

Zdroj: údaje ČSÚ, vlastní výpočet

Zahraníční obchod potravinářství pak detailněji popisuje výše zmíněná tabulka. Jediná oblast vykazující kladné saldo je výroba mléčných produktů, jejíž saldo vzrostlo mezi deseti pozorovanými lety o 2,92 mld Kč. Kladné saldo zaregistrovaly také obory výroby nápojů a krmiv. Naopak nejzápornějším saldem disponoval obor výroby masa a masných výrobků, která od roku 2003 rapidně klesala

na stávajících -17 mld. Kč. Co se týče exportu je zde nejvýraznější nárůst u oborů výroby krmiv a dále výroby rostlinných a živočišných olejů a tuků. Import v oblasti olejů a tuků narostl méně, díky čemuž se snížilo saldo v této oblasti. Komplexně je z tabulek zřejmé, že postupně dochází ke snižování hodnoty záporného salda nebo k její stagnaci. Avšak největší problém tvoří výroba masných výrobků, kde se saldo dále prohlubuje.

4.2 Hodnocení konkurenceschopnosti

4.2.1. Ukazatel komparativních výhod - RCA

Tabulka 9 - RCA

CPA	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
10.1	0,76	0,61	0,52	0,52	0,53	0,55	0,54	0,53	0,55	0,52	0,53	0,48	0,47
10.2	0,13	0,19	0,23	0,25	0,27	0,29	0,35	0,38	0,40	0,39	0,41	0,47	0,49
10.3	0,47	0,49	0,51	0,50	0,48	0,43	0,46	0,41	0,47	0,46	0,48	0,45	0,44
10.4	0,30	0,29	0,50	0,58	0,77	0,64	0,49	0,97	0,77	1,25	1,06	1,18	1,26
10.5	2,02	2,00	1,92	1,97	1,98	1,92	1,83	1,67	1,80	1,60	1,66	1,61	1,57
10.6	0,72	0,62	0,68	0,74	0,70	0,84	0,65	0,74	0,74	0,75	0,73	0,76	0,76
10.7	1,20	1,31	1,23	1,12	0,80	0,86	0,97	1,01	1,00	1,01	1,10	0,92	0,90
10.8	1,18	1,29	1,22	1,15	1,08	1,16	1,25	1,20	1,22	1,19	1,16	1,18	1,18
10.9	0,51	0,52	0,74	0,83	0,92	1,04	0,94	1,11	1,35	1,19	1,31	1,45	1,53
11	2,18	1,80	1,65	1,71	1,75	1,72	1,91	1,63	1,46	1,46	1,45	1,39	1,34

Zdroj: vlastní výpočet z dat Eurostatu, vlastní odhad

Jedním z využitých ukazatelů v této práci, pro zhodnocení úrovně konkurenceschopnosti, je ukazatel komparativních výhod. Tento index je v souvislosti s hodnocením mezinárodní konkurenceschopnosti méně významný, jelikož neporovnává konkurenceschopnost s ostatními zeměmi, nýbrž jen dané odvětví zkoumané země. Co se týče zjištěných údajů, 6 z 10 oborů potravinářství v roce 2013 vykazovalo konkurenční výhodu. Nejvyšších hodnot z oborů v rámci pozorovaných let dosahuje obor výroby mléčných výrobků CZ-NACE 10.5, avšak i když vykazuje konkurenční výhodu, jeho hodnota klesla z 2,02 na 1,66. Předpověď na následující roky 2014 a 2015, které byly vypočteny na základě trendových funkcí, bude mít tato hodnota nadále klesající charakter. Další z oborů, které dlouhodobě dosahují konkurenční výhody je výroba nápojů CZ-NACE 11, u které došlo také v pozorovaných letech k poklesu hodnoty, a pravděpodobně dle vypočtených hodnot bude dále klesat. Mezi 6 oborů vykazujících v roce 2013 konkurenční výhodu patří dále také obory rostlinné a živočišné oleje a tuky CZ-NACE 10.4, pekařské, cukrářské a jiné moučné výrobky CZ-NACE 10.7, ostatní potravinářské výrobky CZ-NACE 10.8 a průmyslová krmiva CZ-NACE 10.9. Mezi obory, které neprojevují konkurenční

výhodu, tedy ty které nejsou dle indexu RCA konkurenceschopné, patří obory výroby masných výrobků (10.1), zpracování a konzervování ryb (10.2), zpracování a konzervování ovoce a zeleniny (10.3) a mlýnské a škrobářské výrobky (10.6). Nejvíce problematickým odvětví je výroba masných výrobků, kde lze sledovat, že po roce 2004, kdy ČR vstoupila do EU, se tato hodnota dále snižuje a to až k hodnotě 0,5. Odhad dalších let předpovídá další snižování tohoto indexu. Vzhledem k faktu, že toto odvětví je jedno z významných pro Českou republiku, je nutné konkurenceschopnost tohoto odvětví podpořit. Obor zpracování a konzervování ryb je pro sektor potravinářství méně důležitý, protože podmínky pro tento obor nejsou na území České republiky dostačující, avšak dochází v rámci pozorovaných let k mírnému růstu. Dalším oborem ovlivněným vstupem do EU je také výroba nápojů, která v roce 2003 měla hodnotu 2,18 a v roce 2004 1,80.

Při porovnání potravinářského průmyslu s celkovým zahraničním obchodem ČR, je dosaženo těchto hodnot RCA indexu.

Tabulka 10 - RCA v porovnání s celkovým zahraničním obchodem ČR

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
RCA	0,74	0,74	0,73	0,72	0,71	0,74	0,64	0,68	0,66	0,71	0,72

Zdroj: vlastní výpočet z dat Eurostatu

Jak lze pozorovat, hodnoty se v rámci let příliš nemění, avšak k výraznější změně dochází mezi lety 2008 a 2009. V roce 2008 proběhla hospodářská krize, která měla za následek pokles indexu RCA téměř o 14%. Potravinářský sektor v porovnání s celkovým zahraničním obchodem nevykazuje konkurenční výhodu.

4.2.2. Ukazatel relativní obchodní výhody – RTA

Následné hodnocení konkurenceschopnosti českého potravinářství je uskutečňováno v porovnání s potravinářským zahraničním obchodem EU. V tomto důsledku jsou do zahraničního obchodu zahrnuty všemi momentálně patřící

státy, čili EU27. Ukazatel RTA je rozdělen jak na vývoz tak dovoz, a lze z dosažených hodnot zjistit, jak si vedou obory českého potravinářství na evropském trhu z hlediska konkurenceschopnosti.

Tabulka 11 - RXA

CPA	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
10.1	0,47	0,47	0,45	0,44	0,47	0,49	0,53	0,53	0,58	0,58	0,58	0,60	0,61
10.2	0,11	0,13	0,16	0,16	0,17	0,19	0,23	0,25	0,24	0,25	0,27	0,29	0,31
10.3	0,5	0,46	0,47	0,48	0,44	0,37	0,37	0,35	0,38	0,35	0,37	0,32	0,30
10.4	0,76	0,62	0,86	0,9	1	0,8	0,7	1,22	0,94	1,44	1,33	1,33	1,39
10.5	0,63	0,91	1,18	1,53	1,54	1,42	1,45	1,29	1,37	1,17	1,15	1,44	1,47
10.6	0,8	0,71	0,73	0,84	0,83	0,82	0,61	0,74	0,73	0,73	0,78	0,73	0,73
10.7	1,17	0,99	0,92	0,95	1,04	1,14	1,17	1,3	1,39	1,31	1,39	1,41	1,46
10.8	3,12	3,12	2,65	2,14	1,87	2,04	1,91	1,77	1,77	1,85	1,7	1,33	1,19
10.9	0,65	0,69	0,91	0,92	1,04	1,26	1,1	1,25	1,45	1,23	1,34	1,51	1,58
11	1,45	1,27	1,18	1,23	1,24	1,24	1,42	1,19	1,08	0,97	1,07	1,03	1,00

Zdroj: vlastní výpočet z dat Eurostatu, vlastní odhad

Z tabulky vyplývá, že nejkonkurenceschopnějším oborem potravinářství je výroba ostatních potravinářských výrobků (10.8). Toto odvětví vykazuje nejvyšší relativní výhodu, a zdá se být silnou stránkou českého potravinářství v oblasti vývozu. I přes vysoké hodnoty indexu, je trend tohoto oboru klesající a budoucnou se očekává dle výpočtů, taktéž pokles. Mezi odvětví, které mají naopak rostoucí charakter indexu RXA, patří výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků (10.4) a výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků (10.7). Výroba nápojů (11) je oborem, které také vykazuje konkurenční výhodu, avšak jeho trend je klesající, i přes fakt, že toto odvětví bylo dlouhodobě velice silné. Ve většině případů v budoucnu se očekává s mírným růstem. Nejslabším oborem z hlediska konkurenceschopnosti v českém potravinářství je CZ-NACE 10.2 čili zpracování a konzervování ryb, měkkýšů a koryšů. Z výsledků je také patrné, že vstup do EU odstartoval také vyšší export výroby mléčných výrobků, čímž se tento obor stal konkurenceschopný. Tento stav si drží nadále i přes kolísání hodnot RXA.

Tabulka 12 - RMA

CPA	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
10.1	0,46	0,74	0,92	0,93	1,02	1,06	1,13	1,19	1,25	1,3	1,27	1,46	1,53
10.2	0,51	0,47	0,52	0,5	0,49	0,52	0,51	0,5	0,48	0,47	0,49	0,48	0,48
10.3	0,81	0,77	0,82	0,89	0,85	0,81	0,73	0,78	0,73	0,66	0,67	0,68	0,66
10.4	2,85	2,24	1,68	1,52	1,21	1,25	1,45	1,16	1,12	1,03	1,19	0,98	0,87
10.5	0,58	0,59	0,71	0,76	0,77	0,73	0,76	0,77	0,77	0,77	0,73	0,81	0,82
10.6	0,88	0,91	0,88	0,96	0,97	0,8	0,9	0,92	0,91	0,91	0,96	0,93	0,93
10.7	1,4	1,24	1,21	1,2	1,18	1,22	1,17	1,27	1,37	1,27	1,25	1,25	1,25
10.8	1,81	1,63	1,56	1,5	1,56	1,51	1,35	1,34	1,3	1,41	1,33	1,23	1,19
10.9	1,36	1,41	1,18	1,11	1,1	1,17	1,14	1,16	1,11	1,12	1,16	1,06	1,04
11	0,74	0,78	0,73	0,75	0,74	0,74	0,72	0,74	0,75	0,68	0,74	0,71	0,71

Zdroj: vlastní výpočet z dat Eurostatu, vlastní odhad

Index RMA je tedy naopak index, který identifikuje obory, které mají dovozní výhodu či nevýhodu. Mezi nejstabilnější oblasti potravinářství jsou obory výroba nápojů (11) a mléčných výrobků (10.5), které disponují především stálou relativní výhodou. Oborem s nejvyšší importní nevýhodou je zde výroba ostatních potravinářských výrobků (10.8), tento trend se postupně zlepšuje, díky snižování této importní nevýhody. Další významnou importní nevýhodou vlastní odvětví výroby masných výrobků (10.1), zde se hodnota stále zhoršuje, a z vypočtených výsledků vyplývá, že tento trend bude dále pokračovat, a situace v oblasti masné výroby se nezlepší. V případě odvětví 10.7, tedy výroby pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků, je situace dlouhodobě stejná, existuje zde relativní dovozní nevýhoda, která se v průběhu let téměř nemění. Další obory, které představují dovozní nevýhodu v roce 2013, jsou výroba krmiv a rostlinných a živočišných olejů a tuků. Tyto hodnoty se ročně mírně snižují, a s ohledem na výpočty v následujících letech tento trend bude pokračovat. Na základě těchto poznatků, lze říci, že se tyto obory budou v budoucnu pohybovat mezi dovozní výhodou a nevýhodou. Nejvýznamnější dovozní výhodu reprezentuje odvětví výroby ovoce a zeleniny (10.3). Pozitivní pro tento obor je také další budoucí snižování hodnoty, což vede ještě k lepší dovozní výhodě tohoto oboru českého potravinářství v rámci EU. Zdálo by se, že odvětví zpracování a konzervování ryb, měkkýšů a koryšů vykazuje ještě vyšší dovozní výhodu, avšak tato hodnota je matoucí, jelikož tento obor představuje nízké procento potravinářského odvětví ČR. Co se týče vstupu ČR do EU, žádný z oborů

tímto nebyl výrazně ovlivněn. Polovina oborů se v těchto letech mírně zlepšila a druhá naopak. Na základě vypočtených hodnot pro budoucí roky 2014 a 2015 lze vyhodnotit, že obor 10.4 tedy rostlinné a živočišné tuky, se z dovozní nevýhody zlepšil a dostanou se blíže k výhodě.

Tabulka 13 - RTA

CPA	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
10.1	0,01	-0,26	-0,47	-0,49	-0,55	-0,57	-0,6	-0,66	-0,37	-0,72	-0,69	-0,80	-0,84
10.2	-0,4	-0,34	-0,36	-0,34	-0,32	-0,33	-0,27	-0,25	-0,24	-0,22	-0,22	-0,19	-0,17
10.3	-0,31	-0,31	-0,35	-0,41	-0,41	-0,43	-0,36	-0,43	-0,35	-0,32	-0,3	-0,36	-0,36
10.4	-2,08	-1,62	-0,82	-0,62	-0,22	-0,44	-0,75	0,06	-0,18	0,4	0,14	0,50	0,58
10.5	0,05	0,32	0,47	0,77	0,77	0,68	0,69	0,53	0,6	0,4	0,43	0,36	0,30
10.6	-0,08	-0,2	-0,15	-0,11	-0,14	0,02	-0,3	-0,18	-0,18	-0,18	-0,18	-0,20	-0,20
10.7	-0,23	-0,25	-0,28	-0,24	-0,15	-0,08	0,01	0,03	0,02	0,04	0,14	0,16	0,21
10.8	1,31	1,48	1,1	0,64	0,31	0,53	0,56	0,43	0,47	0,44	0,37	0,26	0,21
10.9	-0,71	-0,72	-0,27	-0,19	-0,06	0,09	-0,04	0,09	0,34	0,11	0,18	0,32	0,38
11	0,71	0,49	0,45	0,48	0,5	0,5	0,7	0,45	0,33	0,29	0,33	0,34	0,29

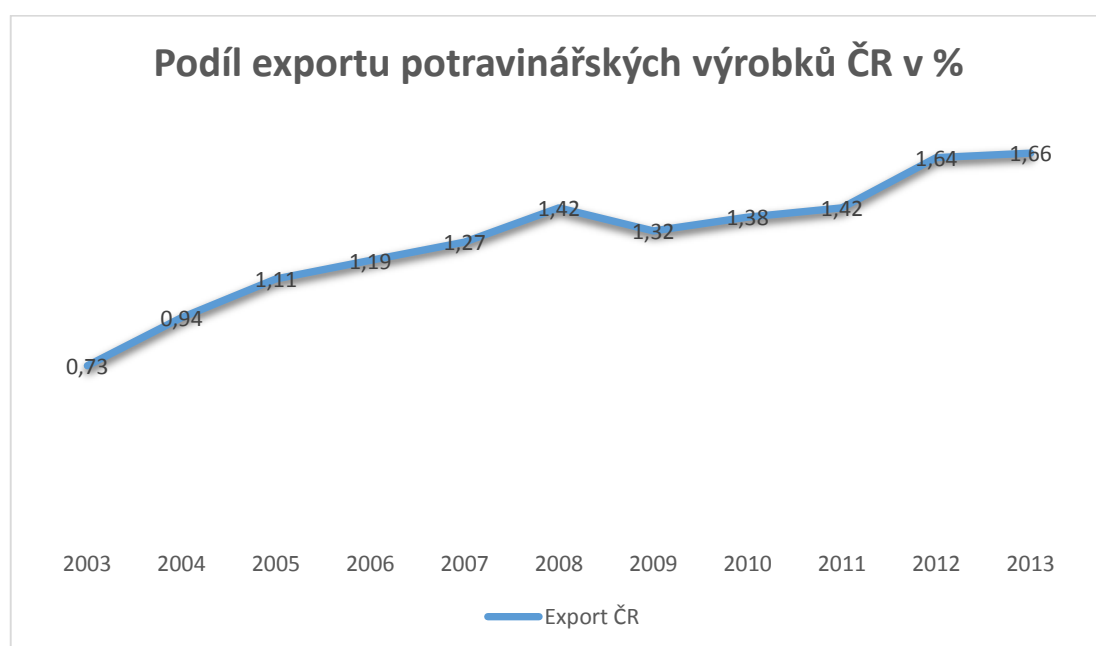
Zdroj: vlastní výpočet z dat Eurostatu, vlastní odhad

Tabulka č. 6 prezentuje hodnocení konkurenceschopnosti potravinářských oborů ČR v rámci zahraničního obchodu EU. Je zde zřejmé, jaké odvětví potravinářského sektoru vykazuje relativní obchodní výhodu a jaké nevýhodu. Tento ukazatel hodnotí celkovou konkurenceschopnost potravinářských odvětví na mezinárodní úrovni, a to především proto, že bere v úvahu jak vývozy tak dovozy. Při prvním pohledu je tedy patrné, že v roce 2013 vykazuje 6 z 10 oborů konkurenční výhodu, jak je tomu obdobně také u ukazatele RCA. Nejvyšší obchodní výhodu vlastní odvětví výroby mléčných výrobků (10.5), které je ve sledovaném období dlouhodobě konkurenceschopné. Bohužel trend tohoto odvětví je konstantně klesající, a v budoucnu se tato hodnota ještě sníží až na hodnotu 0,3. Výroba potravinářských výrobků (10.8) taktéž vykazuje konkurenční výhodu, která je charakterizována klesajícím trendem, jako je tomu u předchozího oboru. Ovšem oblast výroby nápojů (11) ukazuje vysokou a poměrně stálou konkurenční výhodu. K významným mezníkům tohoto odvětví patří vstup ČR do EU v roce 2004, což zapříčinilo značný pokles indexu RTA, a dalším vlivem byla také hospodářská krize v roce 2008, která ovšem vedla k růstu tohoto indexu.

4.2.3. Exportní ukazatele

Dalším zajímavým pohledem na úroveň konkurenceschopnosti jsou výsledky vycházející z exportu. Jsou zde představeny 2 ukazatele, prvním je podíl exportu potravinářských výrobků ČR na celkovém potravinářském exportu zemí EU27. Následujícím exportním ukazatelem je NEI, neboli Net Export index.

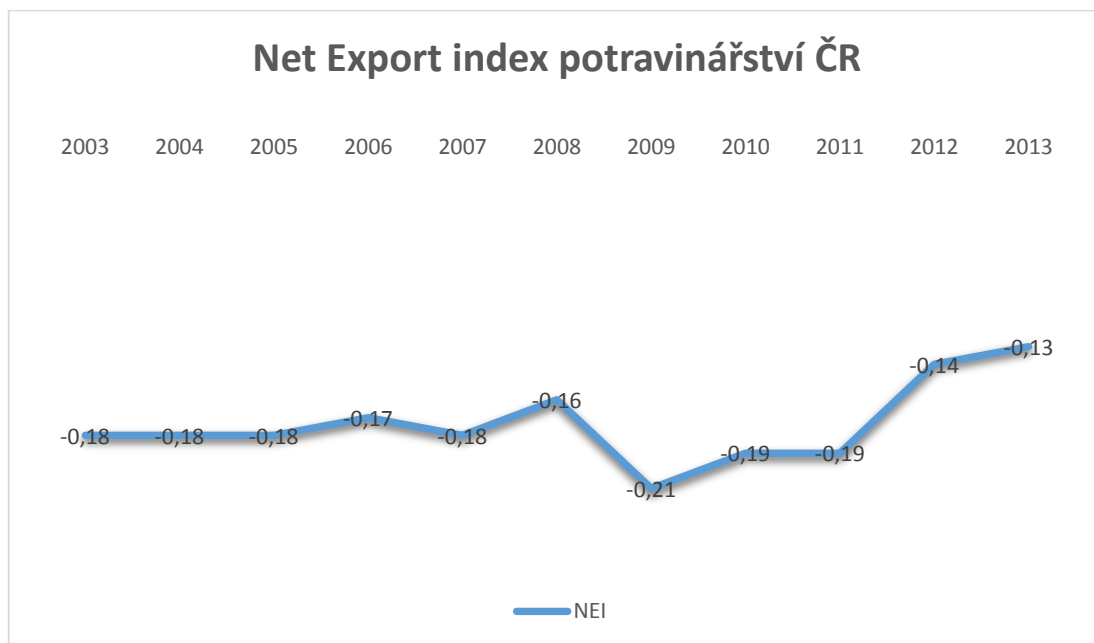
Graf 4 - Vývoj podílu export českého potravinářství na celkovém exportu potravinářství zemí EU27

Zdroj: vlastní výpočet na základě údajů z Eurostatu

Dle grafu č. 4 lze vypožorovat, že vývoz českých potravin nemá velký podíl na celkovém exportu v rámci EU27, v rámci pozorovaného období se pohyboval okolo jednoho procenta. Pozitivním jevem naopak je, že tento ukazatel se v průběhu let stále zvyšuje, nejvyšší meziroční vzrůst byl mezi lety 2011 a 2012.

Graf 5 - Vývoj NEI českého potravinářství v rámci EU27

Zdroj: vlastní výpočet na základě údajů z Eurostatu

Graf č. 2 představuje další ukazatel výkonnosti zahraničního obchodu, kterým je Net Export Index. Výsledné hodnoty vycházejí z výpočtu poměru mezi čistým exportem a celkovým obratem zahraničního obchodu. Z grafu je patrný výskyt pouze záporných hodnot, důvodem tohoto jevu je nabývání negativního salda v rámci zahraničního obchodu s potravinami Evropské unie. Nejhorší hodnota NEI byla v roce 2009, kde klesl index až na -0,21. Do tohoto mezníku se hodnota příliš neměnila, avšak významný růst byl zaznamenán v roce 2012, kde index dosáhl hodnoty -0,14. Rok 2012 a 2013 odstartovali zlepšení hodnot index NEI. I přesto zůstává české potravinářství v záporných hodnotách, čímž je tento sektor typickým jevem, kdy dovoz převažuje nad vývozem.

4.2.4. Vliv ukazatelů na konkurenceschopnost

Z hlediska lepší vypovídací hodnoty byl pro zjištění vlivů na konkurenceschopnost využit index RTA, ve kterém jsou zahrnuty jak exporty, tak importy.

Tabulka 14 - Vliv přidané hodnoty na RTA

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Průměr RTA	-0,17	-0,14	-0,07	-0,05	-0,03	0,00	-0,04	0,01	0,01	0,03	0,02
Přidaná hodnota	59 332	64 117	65 149	65 278	70 647	69 380	74 268	69 460	69 129	66 345	67 855

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet průměru

Mezi přidanou hodnotou a RTA indexem byla na základě regresní a korelační analýzy zjištěna mírná závislost, vycházející z hodnoty korelačního koeficientu 0,66. Přítomná závislost je popsána rovnicí $y = -0,784027 + 0,000011x$. Přidaná hodnota tedy ovlivňuje změnu ukazatele RTA ze 44%.

Tabulka 15 - Vliv produktivity práce na RTA

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Průměr RTA	-0,17	-0,14	-0,07	-0,05	-0,03	0,00	-0,04	0,01	0,01	0,03	0,02
Produktivita práce	462	467	492	509	588	568	597	594	598	564	578

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet průměru

Mezi další ukazatele, které mají vliv na úroveň konkurenceschopnosti, zde byla zařazena produktivita práce. Zde byla na základě korelačního koeficientu 0,85 zjištěna velmi silná závislost. Tuto závislost charakterizuje rovnice $y = -0,61468 + 0,00105x$. Dle koeficientu determinace 0,74 lze odvodit, že na konkurenceschopnost českého potravinářství má z 74% vliv produktivita práce.

4.3 SWOT analýza

V souvislosti s provedenou analýzou konkurenceschopnosti českého potravinářství, byla sestavena SWOT analýza, která reprezentuje slabé a silné stránky odvětví a dále příležitosti a hrozby, které mohou nastat v budoucnu.

Silné stránky

České potravinářství se vyznačuje těmito silnými stránkami:

- Zvyšování počtu konkurenceschopných oborů potravinářství
- Podíl exportu českého potravinářství se v rámci EU zvyšuje
- Růst produktivity práce a přidané hodnoty ve sledovaném období

Slabé stránky

Do slabých stránek českého potravinářství jsou zařazeny:

- Saldo zahraničního potravinářského obchodu je dlouhodobě záporné
- Nedostatečné výdaje na vědu a výzkum
- Důležité obory potravinářství jako je výroba masa a masných výrobků, dále zeleniny a ovoce a také mlýnských výrobků, vykazují malou konkurenční výhodu

Příležitosti

Příležitosti českého potravinářství představují:

- Podpora českých potravin
- Udělování značek kvality potravin
- Snížení dovozu vybraných zahraničních potravin
- Zvýšení výdajů na výzkum a vývoj

Hrozby

Rizika potravinářství jsou:

- Nedostatek kvalifikované pracovní síly
- Nahrazování domácí produkce za zahraniční import
- Nízká konkurenceschopnost díky neschopnosti vyrovnat se evropským trendům

5 Závěr

Bakalářská práce byla rozčleněna do dvou hlavních částí. V první teoretické části byl představen pojem konkurenceschopnost a jeho širší a užší pojetí. Zde byly také popsány metody hodnocení konkurenceschopnosti a to pomocí různých ukazatelů. Část literární řešerše uzavřela kapitola vymezení českého potravinářství v rámci národního hospodářství.

V druhé praktické části byla provedena analýza konkurenceschopnosti českého potravinářství v období od roku 2003 až po rok 2013. Pro zkoumání konkurenceschopnosti byly využity indexy RCA a RTA, kdy je RTA index zaměřen pouze na český potravinářský obchod v rámci EU27. Mezi cíle práce byly zařazeny jednotlivé dílčí cíle pro lepší indentifikování. Prvním dílčím cílem je porovnání českých potravinářských výrobků se zahraničními, pro něhož byly použity indexy RCA a RTA. Ukazatel komparativních výhod hodnotí pouze české potravinářství bez ohledu na zahraničí. Zde byla zjištěna konkurenční výhoda u šesti z deseti oborů potravinářství. Mezi ty nejkonkurenceschopné obory patřily výroba mléčných výrobků a výroba nápojů, naopak mezi nejméně konkurenceschopné pak patřila výroba masa a masných produktů, která tvoří důležitou oblast pro české potravinářství. Hodnota RCA v rámci celkového zahraničního obchodu České republiky je 0,72, což dokazuje, že konkurenceschopnost potravinářství není dokázána. Ukazatel RTA, relativní obchodní výhody, hodnotí konkurenceschopnost podobně jako ukazatel komparativních výhod. Zde je tedy prokázána konkurenční výhoda u stejných potravinářských oborů. Odpověď na výzkumnou otázku, která se dotazuje na úroveň konkurenceschopnosti, je zjistitelná díky ukazatelům RCA a RTA. Co se týče konkurenceschopnosti lze ji hodnotit jako vysokou, jelikož většina z oborů vykazovala konkurenční výhodu. Avšak právě díky tomu, že mezi nekonkurenceschopné obory patří důležitá výroba masa a masných výrobků, je toto hodnocení zkreslené a ovlivňuje konkurenceschopnost. Při zohlednění těchto faktů, je nutné konkurenceschopnost potravinářství ohodnotit jako průměrnou. Situaci v dalších dvou letech předpověděla analýza časových řad. Bylo zjištěno, že ve většině případů dojde spíše k poklesu konkurenceschopnosti, ale výjimkou budou obory výroby rostlinných

a živočišných olejů a tuků, a mlýnské a škrobářenské výrobky. Celkově tedy lze říci, že konkurenceschopnost českého potravinářství není významně ohrožena, avšak jsou zde situace vhodné k dalšímu řešení. Jednou z nich je právě nízká konkurenceschopnost již zmíněného oboru výroby masa a masných výrobků, která je potřeba pozvednout. Právě tento obor má v České republice významné postavení napříč historií, a také zde existuje vysoké množství jeho konzumace. Dále je zapotřebí, aby dosud konkurenceschopné obory tuto pozici udržovali a dále zlepšovali. Je také důležité, aby české výrobky měli své ctěnné místo u tuzemských spotřebitelů. V rámci udržení kvality a konkurenceschopnosti vůči ostatním zemím, je třeba zlepšit technologickou úroveň tohoto sektoru za účelem vyrovnání se zahraničním trendům.

6 Seznam použitých zdrojů

- 1) ARAMYAN, L. H., aj. *Performance measurement in agri-food supply chains: a case study*. Supply Chain Management: An International Journal. 2007.
- 2) BENEŠ, M., BALCAROVÁ, P. *Metodologie měření a hodnocení makroekonomické konkurenceschopnosti*, Working Paper č. 9, 1. vydání. Masarykova univerzita, Brno. 2006. 39 s. ISSN 1801-4496.
- 3) BOJNEC, S., FERTÖ, I. *Agro-food trade competitiveness of Central European and Balkan countries*. University of Primorska, Faculty of Management Koper & Institute of Economics, Hungarian Academy of Sciences, 2009.
- 4) BUCKLEY, P. J., PASS, C. L., PRESCOTT, K. *Measures of international competitiveness: A critical survey*. Journal of Marketing Management. 1988. doi: 10.1080/0267257X.1988.9964068.
- 5) CELLINI, R., SOCI, A. *Pop competitiveness*. BNL Quarterly Review, n.º 220. 2002. str. 71-101. Milano, BNL.
- 6) CZECH TOP 100. [online]. Dostupné z: <<http://www.czechtopy100.cz/zebrický-firem/nejvýznamnější-firmy/100-nejvýznamnějších-firem-cr.html>>.
- 7) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [online]. Dostupné z: <<http://www.czso.cz/>>.
- 8) DOMAZET, T. *Regional cooperation striving for competitiveness and finance*. Ekonomika preduceća. 2012.
- 9) EUROPEAN MANAGEMENT FORUM. *Report on Industrial Competitiveness Geneva: European Management Forum*. 1984.
- 10) EUROSTAT. [online]. Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/newxtweb/>>.
- 11) EUROSTAT. *Competitiveness* [online]. 2012 [cit. 2015-08-17]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:Competitiveness>.

- 12) FELIPE, J. *A Note on Competitiveness. Unit Labor Costs and Growth: Is Kaldor's Paradox a Figment of Interpretation?*. CAMA Working Paper Series, 6/2005, Centre for Applied Macroeconomic Analysis, Australian National University, Canberra.
- 13) GARELLI, S. *Competitiveness of nations: The fundamentals*. 2006.
- 14) GEREFFI, G., HUMPHREY, J., STURGEON, T. *The governance of global value chains*. Review of International Political Economy. 2005.
- 15) HINDLS, R. *Statistika pro ekonomy*. 8. Vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. 415 s. ISBN 978-80-86946-43-6.
- 16) IMD. *Factors and criteria: Structure of the World Competitiveness Yearbook* [online]. [cit. 2015-08-17]. Dostupné z: <<http://www.imd.org/wcc/wcc-factors-criteria/>>.
- 17) KIM, D., MARION, B. W. *Domestic market structure and performance in global markets: theory and empirical evidence from US food manufacturing industries*. Madison: University of Wisconsin-Madison. 1995.
- 18) KLVAČOVÁ, E. Konkurenceschopnost zemí a světových region: racionální cíl, nebo dobře ukrytá past? *Scientia et Societas*. 2007. roč. III., č. 3., s. 23-35. ISSN 1801-7118.
- 19) KRUGMAN, P. *Competitiveness: A Dangerous Obsession*. Foreign Affairs[online]. 1994, 73(2) [cit. 2015-08-17]. DOI: 10.2307/20045917.
- 20) KUBIŠTA, V. a kol. *Vybrané problémy vývoje konkurenceschopnosti české ekonomiky v mezinárodním srovnání*. Praha. VŠE. 2000.
- 21) MARTIN, L., STIEFELMEYER, K. *A comparative analysis of productivity and competitiveness in agri-food processing in Canada and the United States*. Guelph, Ontario George Morris Center. 2001.
- 22) MARTIN, L., WESTGREN, R., VAN DUREN, E. *Agribusiness competitiveness across national boundaries*. American Journal of Agricultural Economics. 1991.
- 23) MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Panorama potravinářského průmyslu*. 2013

- 24) OECD. *Glossary of statistical terms: Competitiveness* [online]. 2001 [cit. 2015-08-17]. Dostupné z:
<<http://www.stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=399>>.
- 25) PLCHOVÁ, B. *Vybrané aspekty vývoje konkurenceschopnosti České republiky: Acta oeconomica Pragensia*. Vědecký sborník Vysoké školy ekonomické v Praze. Praha. 2005.
- 26) PLCHOVÁ, B. *Konkurenceschopnost v mezinárodním prostředí: Acta oeconomica Pragensia*, vědecký sborník Vysoké školy ekonomické v Praze. Praha: Vysoká škola ekonomická. 2011. ISSN 0572-3043.
- 27) PORTER, M. E. *The competitive advantage of nations: with a new introduction*. New York: Free Press, c1998, xxxii, 855 p. ISBN 0684841479.
- 28) PORTER, M. E. *Competitive Advantage : creating and sustaining superior performance*. New York: Free Press. 2004.
- 29) RONAN, G., SINNADURAI, E., TAYLOR, P. *Towards a template for benchmarking the international competitiveness of Australia's agri-food industries*. Paper presented at the Australian Agricultural and Resource Economics Society (AARES) 49th Annual Conference, Coffs Harbour, New South Wales. 2005.
- 30) SCHIEFER, J., aj. *Industry, firm, year and country effects on profitability in EU food processing*. Canterbury, UK: Department of Economics, University of Kent. 2013.
- 31) SIMATUPANG, T. M., SRIDHARAN, R. *The collaborative supply chain*. International Journal of Logistics Management, The. 2002.
- 32) STRIEWE, L. *Grain and Oilseed Marketing in Ukraine*. Kiev: Iowa State University Ukraine Agricultural Policy Project (UAPP). 1999.
- 33) TASK FORCE ON COMPETITIVENESS IN THE AGRIFOOD INDUSTRY. *Growing Together*. Report to the Minister of Agriculture. 1990.
- 34) TVRDOŇ, J. *Konkurenceschopnosti podniků působících v resortu zemědělství*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Informační a poradenské centrum PEF. 2004. 96 s. Víte co Vás čeká v Evropské unii???. ISBN 80-213-1185-1.

- 35) WIJNANDS, J. H. M., BREMMERS, H. J., VAN DER MEULEN, B. M. J., POPPE, K. J. *An economic and legal assessment of the EU food industry's competitiveness*. Agribusiness. 2008.
- 36) WORLD ECONOMIC FORUM. *Global Competitiveness Report 2014* [online]. 2015 [cit. 2015-08-17]. Dostupné z: <<http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2014-2015>>.

7 Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obrázek 1 - Diamant konkurenceschopnosti	17
Obrázek 2 - Typy spravování hodnotového řetězce	19
Obrázek 3 - Metriky pro měření konkurenceschopnosti pro zemědělsko- potravinářské odvětví.....	21
Obrázek 4 - Pilíře GCI	29
Obrázek 5 - Faktory ovlivňující ekonomiku rozdělené do čtyř skupin	31
Tabulka 1 - Váhy GCI	30
Tabulka 2 - Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb (v mil. Kč)	34
Tabulka 3 - Tržby za vlastní výrobky v rámci potravinářského sektoru dle jednotlivých kategorií NACE (v mil. Kč).....	36
Tabulka 4 - Vývoj účetní přidané hodnoty ve zpracovatelském a potravinářském průmyslu (v mil. Kč).....	37
Tabulka 5 - Vývoj účetní hodnoty v rámci potravinářského sektoru (v mil. Kč).....	39
Tabulka 6 - Vývoj zahraničního obchodu celkem a vývoj potravinářského průmyslu (v mil. Kč).....	40
Tabulka 7 - Zahraniční obchod s výrobky potravinářského průmyslu v roce 2003 (v mil. Kč)	41
Tabulka 8 - Zahraniční obchod s výrobky potravinářského průmyslu v roce 2008 a 2013 (v mil. Kč).....	41
Tabulka 9 - RCA.....	43
Tabulka 10 - RCA v porovnání s celkovým zahraničním obchodem ČR	44
Tabulka 11 - RXA.....	45
Tabulka 12 - RMA.....	46
Tabulka 13 - RTA	47
Tabulka 14 - Vliv přidané hodnoty na RTA	50
Tabulka 15 - Vliv produktivity práce na RTA.....	50

Graf 1 - Vývoj tržeb za vlastní výrobky a služby	35
Graf 2 - Podíl jednotlivých oborů potravinářství na celkových tržbách sektoru	37
Graf 3 - Vývoj účetní přidané hodnoty	38
Graf 4 - Vývoj podílu export českého potravinářství na celkovém exportu potravinářství zemí EU27	48
Graf 5 - Vývoj NEI českého potravinářství v rámci EU27.....	49